

1^ο Λύκειο Ταύρου - «Χρίστος Τσολάκης»

Η δική μας Ιστορία της Τέχνης

Εχολικά έτος 2018 - 2019

Η ΔΙΚΗ ΜΑΣ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ: ΑΝΔΡΙΑΝΑΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ

ΣΑΚΚΗ ΡΑΧΗΛ

ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ ΜΑΘΗΤΕΣ/ΜΑΘΗΤΡΙΕΣ της Γ' τάξης:

ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ ΛΕΩΝΙΔΑΣ

ΜΕΛΙΣΣΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ

ΑΝΔΡΕΑΔΗ ΚΑΛΛΙΟΠΗ

ΜΗΤΡΟΓΕΩΡΓΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΒΑΡΔΑΛΗ ΙΩΑΝΝΑ

ΜΠΟΥΡΤΖΗ ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

ΓΚΟΥΡΑΪ ΑΓΓΕΛΙΚΗ

ΝΙΚΟΛΟΒΑ ΡΑΝΤΙΝΕΛΑ ΝΤΙΝΚΟΒΑ

ΓΚΟΥΣΗ ΣΑΡΑ

ΠΑΝΑΓΟΥΛΙΑ ΣΤΥΛΙΑΝΗ

ΕΛ-ΧΑΤΤΑΜΠ-ΜΠΡΙΣΤΟΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΚΕΙΜ

ΣΑΝΤΑΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ΖΙΓΚΙΡΗ ΝΕΚΤΑΡΙΑ

ΣΙΑΜΠ ΚΑΪΝΑΤ

ΘΕΟΔΩΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

ΣΙΔΕΡΗ ΣΟΦΙΑ

ΙΟΡΔΑΝΙΔΟΥ ΕΛΕΝΗ

ΣΚΩΤΗ ΣΤΥΛΙΑΝΗ

ΚΡΗΤΙΚΟΥ ΣΟΦΙΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ

ΤΣΟΤΡΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΜΑΚΡΥΝΙΩΤΗ ΕΙΡΗΝΗ

ΤΣΟΥΤΣΑΝΗ ΜΑΡΙΝΑ

ΜΑΡΚΟ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΧΑΛΚΙΔΗΣ ΦΩΤΙΟΣ

1^ο Λύκειο Ταύρου - «Χρίστος Τσολάκης»

Η δική μας

Ιστορία της Τέχνης

Σχολικό έτος 2018 - 2019

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

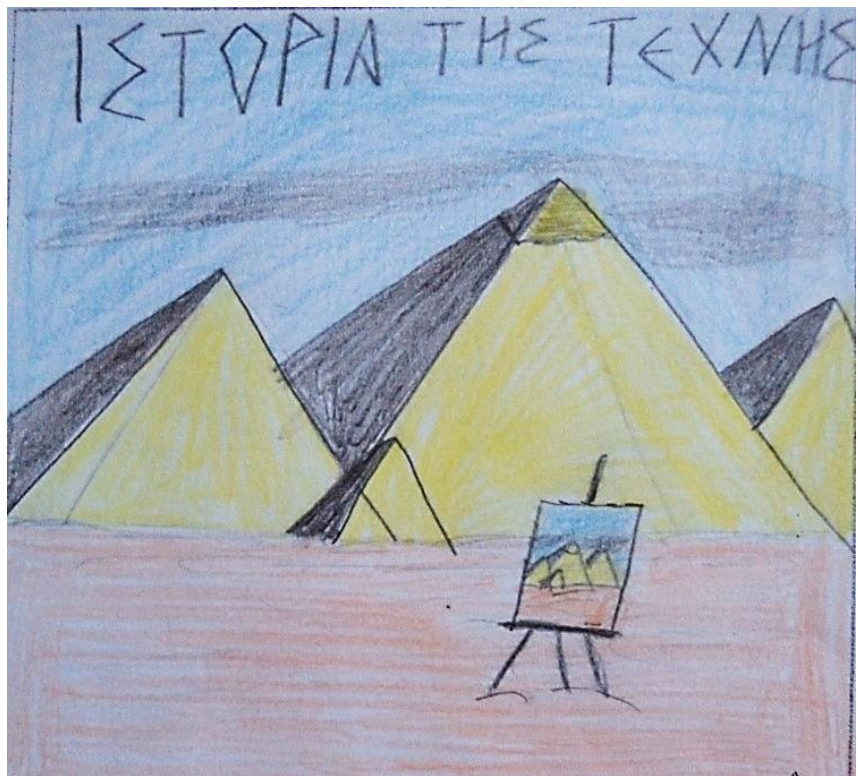
Γιατί δημιουργήθηκε Τέχνη και ποιός είναι ο σκοπός της, είναι δυο ερωτήματα που απασχόλησαν ιστορικούς και διανοητές, καλλιτέχνες και φιλότεχνους, αλλά και τους μαθητές και τις μαθήτριες του 1ου Λυκείου Ταύρου!

Τη φετινή σχολική χρονιά μελετήσαμε περισσότερο συγκεκριμένες περιόδους, αναλύσαμε έργα τέχνης, συγκρίναμε κινήματα και, μέσα από την έρευνα, διαπιστώσαμε πως η τέχνη αλλάζει και εξελίσσεται. Συζητήσαμε για μεθόδους και τεχνικές, μάθαμε να αναγνωρίζουμε καλλιτέχνες, έργα τέχνης και καλλιτεχνικά ρεύματα και να τα τοποθετούμε χρονολογικά. Ασχοληθήκαμε επίσης με θεματικές ενότητες αλλά και με άλλες τέχνες που ενδιαφέρουν τους μαθητές και κινούνται παράλληλα με τις εικαστικές.

Είχαμε την τύχη να συνεργαστούμε με παιδιά με ενδιαφέροντα και ευαισθησία πάνω στη Τέχνη, που, παρά την έντονη μελέτη λόγω των εξετάσεων, κατάφεραν να μάθουν, να προβληματιστούν και να δημιουργήσουν!

Τους ευχαριστούμε θερμά και τους ευχόμαστε καλή επιτυχία σε ό,τι κάνουν στη ζωή τους!

Καλό καλοκαίρι!

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΠΑΛΑΙΟΛΙΘΙΚΗ ΚΑΙ ΝΕΟΛΙΘΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

Οι πρώτες βραχογραφίες, τα πρώτα οικοδομήματα, τα ειδώλια και τα διάφορα χρηστικά αντικείμενα που έχουν βρεθεί μας πληροφορούν για τον τρόπο ζωής, από τον Homo Sapiens της Προϊστορικής εποχής μέχρι τις πιο οργανωμένες κοινωνίες των τροφοπαγωγών – γεωργών της Νεολιθικής εποχής, δηλαδή για την περίοδο από το 30.000 π. Χ έως το 2.000 π.Χ.

Παρατηρούμε τους ποικίλους τρόπους που χρησιμοποιεί ο άνθρωπος, ανάλογα με τα υλικά που διαθέτει, για να κατασκευάσει αντικείμενα ή να απεικονίσει μορφές. Η ανάγκη του να εκφραστεί μέσα από αυτή τη δημιουργική διαδικασία είναι φανερή σε κάθε προσπάθεια καλλιτεχνικής δημιουργίας, που σ' αυτή την περίοδο σχετίζεται τόσο με την αισθητική ευχαρίστηση, όσο και με λατρευτικούς ή πρακτικούς σκοπούς. Έτσι, η λατρεία της Γης ως θεότητας παίρνει τη συμβολική μορφή της γυναίκας - μητέρας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΤΕΧΝΗ ΤΗΣ ΜΕΣΟΠΟΤΑΜΙΑΣ – Η ΤΕΧΝΗ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ

Το κεφάλαιο αυτό αναφέρεται στους πολιτισμούς της **Μεσοποταμίας**, που εμφανίστηκαν στην εύφορη περιοχή ανάμεσα στους ποταμούς Τίγρη και Ευφράτη. Εκεί αναπτύχθηκαν οι πολιτισμοί των Σουμερίων, των Ασσυρίων και των Βαβυλωνίων. Οι Σουμέριοι ανακάλυψαν τη γραφή, που έμεινε στην ιστορία ως σφηνοειδής, γεγονός που επέτρεψε την καταγραφή των γεγονότων και συνεπώς την ανάπτυξη και τη διάδοση του πολιτισμού της περιοχής.

Οι **Αιγύπτιοι** με την τέχνη τους, που ήταν συνδεδεμένη με την εξουσία των Φαραώ και με την μέριμνα για την μετά θάνατο ζωή, επηρέασαν άμεσα σύγχρονους και επόμενους πολιτισμούς. Τα χαρακτηριστικά που καθορίζουν τον Αιγυπτιακό πολιτισμό, δηλαδή η ακινησία, η μνημειακότητα και η διάρκεια, έκαναν την αρχιτεκτονική με τη χρήση της πέτρας έκφραση της αιωνιότητας του θανάτου, που συγκεφαλαιώνει η πυραμίδα – τάφος. Στη ζωγραφική και στη γλυπτική, η απόδοση του αντικειμένου από την πιο αναγνωρίσιμη οπτική του γωνία, με αυστηρό περίγραμμα και γεμάτο χρώμα, βασίζεται στη γνώση και όχι στην παρατήρηση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ: ΟΙ ΑΦΕΤΗΡΙΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ. ΚΥΚΛΑΔΙΚΟΣ, ΜΙΝΩΙΚΟΣ ΚΑΙ ΜΥΚΗΝΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Οι λαοί που ανήκαν στις μεσογειακές ή μικρασιατικές φυλές εγκαταστάθηκαν στην περιοχή του Αιγαίου και δημιούργησαν τον Κυκλαδικό, τον Μινωικό και τον Μυκηναϊκό πολιτισμό.

Οι **Κυκλαδίτες** (3.200 π.Χ. - 1.100 π.Χ.), λαός ναυτικός, δημιούργησε τέχνη με καθαρά νησιωτικά χαρακτηριστικά: ευελιξία, ευρηματικότητα και ελευθερία έκφρασης. Οι τοιχογραφίες της Θήρας, με το πλήθος των λεπτομερειών τους, αποτελούν πηγή συλλογής πληροφοριών για τον τρόπο ζωής των Κυκλαδιτών. Σημαντικό ρόλο έπαιξε το μάρμαρο – το οποίο υπήρχε σε επάρκεια στις Κυκλάδες – στη δημιουργία και στη διατήρηση των έργων. Στα κυκλαδικά ειδώλια συναντούμε σχηματοποίηση και αφαίρεση.

Στην Κρήτη (1.700 π.Χ – 1.400 π.Χ), την πρώτη θαλασσοκράτεια που αναφέρεται στην ιστορία, αναπτύχθηκε ο **Μινωικός πολιτισμός**. Οι Μινωίτες δημιούργησαν μνημειώδη ανάκτορα και έργα λιθοτεχνίας, κεραμικής και χρυσοχοΐας υψηλής αισθητικής, ανάλογα με τη δύναμη των βασιλιάδων της εποχής. Στο μινωικό πάνθεον κυριαρχεί μια θηλυκή θεότητα, η περίφημη θεά των φιδιών, που είναι η Γη που τρέφει τους ανθρώπους, ενώ τα σύμβολα που είχαν ιερό χαρακτήρα ήταν ο διπλός πέλεκυς και τα κέρατα του ταύρου. Η κρητική ζωγραφική είναι φωτεινή και παιγνιώδης και φανερώνει τη χαρούμενη στάση της μινωικής τέχνης απέναντι στη ζωή. Στη μινωική Κρήτη αναπτύχθηκε ένα είδος γραφής που αποτυπώνεται στο δίσκο της Φαιστού.

Ο **Μυκηναϊκός** πολιτισμός (1.600 π.Χ. – 1.100 π.Χ.) πήρε το όνομά του από τις Μυκήνες. Η μυκηναϊκή τέχνη επηρεάστηκε από τη μινωική, αλλά ανέπτυξε έναν τελείως αυτόνομο χαρακτήρα. Περίφημοι είναι οι θολωτοί τάφοι, με γνωστότερο αυτόν του Αγαμέμνονα. Οι Μυκηναίοι κατασκεύασαν τα κυκλώπεια τείχη και η τέχνη τους είναι η αφετηρία για το πέρασμα στον ελληνικό πολιτισμό των ιστορικών χρόνων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΕΧΝΗ:

ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΟΙ ΚΑΙ ΑΡΧΑΪΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

Στη **Γεωμετρική περίοδο** μπορεί κανείς να θαυμάσει την απόλυτη ένταξη της εξιστορούμενης σκηνής στις υπερκείμενες και υποκείμενες ζώνες με τα γεωμετρικά σχήματα.

Στα ειδώλια της γεωμετρικής περιόδου παρατηρούμε χαρακτηριστικά, όπως το αποστρογγυλεμένο κεφάλι, το τριγωνικό στήθος και τα ελαφρά λυγισμένα γόνατα.

Στην **Αρχαϊκή τέχνη** παρατηρείται εξέλιξη της τέχνης της αγγειογραφίας από την μελανόμορφη στην ερυθρόμορφη τεχνική.

Οι κούροι έχουν εύρωστη σωματική διάπλαση, με το αριστερό πόδι να προεξέχει και τα χέρια παράλληλα στο σώμα, ενώ οι καρποί είναι γυρισμένοι με τα δάκτυλα κλειστά και τον αντίχειρα προς τα μπρος. Ο τύπος του αντίστοιχου γυναικείου αγάλματος, της κόρης, δεν είναι το ίδιο αυστηρά καθορισμένος όσο ο τύπος του κούρου. Εκείνο που μένει σταθερό είναι η παράσταση μιας νέας γυναίκας, ορθής και μετωπικής, ντυμένης με πλούσια ενδύματα – επικρατεί γενικά η ιωνική ενδυμασία – και στολισμένης με πολλά κοσμήματα. Οι κόρες του 6ου αι. π.Χ. κρατούν μια προσφορά στο ένα χέρι, συνήθως ένα πτηνό, ένα άνθος ή έναν καρπό. Η μετωπικότητα των αγαλμάτων της εποχής θεωρείται σημείο εκκίνησης της ελληνικής γλυπτικής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΚΛΑΣΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

Στην τέχνη της **Κλασικής** περιόδου (5ος και 4ος αι. π.Χ.) συναντούμε : συμμετρία, αναλογία, ρυθμό και ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα. Η περίοδος αυτή χαρακτηρίστηκε από τη γενική ιδέα της επιβολής της τάξης επάνω στα πράγματα, της τελειότητας του ορθού λόγου, της εξιδανίκευσης της φύσης και των ιδανικών αναλογιών που δημιουργούσαν τέλειους ναούς, ιδανικά σώματα, ιδανική ομορφιά.

Στη γλυπτική δημιουργούνται τα αριστουργήματα της κλασικής τέχνης. Είναι εμφανής η διαφορά ανάμεσα σε ένα μετωπικό άγαλμα, που απαιτεί «ανάγνωση» μόνο από τη μία πλευρά, και σε ένα περίοπτο, που αναγκάζει το θεατή να περιστραφεί γύρω του για να το αντιληφθεί στην ολότητά του.

Η φυσική στάση των ανθρώπων είναι η στάση που θα χαρακτηρίσει όλη τη γλυπτική του ανθρώπινου σώματος στην κλασική τέχνη. Οι άνθρωποι συνήθως μετακινούν το βάρος του σώματός τους από τον κεντρικό άξονα στο ένα πόδι. Έτσι, όμως μετακινούνται και όλα τα άλλα μέρη του σώματος: όταν τεντώνεται το ένα πόδι που φέρει το βάρος του σώματος, το άλλο χαλαρώνει και λυγίζει. Ο ώμος που αντιστοιχεί στο σταθερό πόδι κατεβαίνει, ενώ γέρνει λίγο και το κεφάλι. Στο σταθερό πόδι αντιστοιχεί, χιαστί, το χαλαρό χέρι, στο δε λυγισμένο πόδι αντιστοιχεί το σταθερό χέρι. Η στάση αυτή ονομάζεται χιασμός ή *contrapposto*.

Ο «Δορυφόρος» είναι έργο του Πολύκλειτου που το είχε ονομάσει “Κανόνα”, υπόδειγμα συμμετρίας και αναλογιών, πάνω στο οποίο είχε γράψει ομώνυμη πραγματεία για την τέλεια αρμονία των μερών του σώματος. Ο αθλητής στηρίζεται στο δεξί πόδι, ενώ αντίθετα το αριστερό χέρι, λυγισμένο, κρατούσε προφανώς το δόρυ. Το αριστερό πόδι είναι σε ανάπαυση, με τα δάχτυλα να αγγίζουν μόλις το έδαφος. Το δεξί χέρι, επίσης σε ανάπαυση, πέφτει προς τα κάτω. Σύμφωνα με τον κανόνα του Πολύκλειτου, το ανθρώπινο κεφάλι έπρεπε να αποτελεί το ένα έβδομο του σώματος. Ο Λύσιππος θεωρούσε ότι το κεφάλι έπρεπε να είναι το ένα όγδοο του συνόλου.

Τα έργα της **Ελληνιστικής** τέχνης (323 π.Χ. - 31 π.Χ.) χαρακτηρίζονται από μια στροφή προς το απτό, το κοντινό, προς το λιγότερο εξιδανικευμένο, προς το υποκειμενικό και το ατομικό. Τα θέματα είναι πιο εκλεπτυσμένα και διακοσμητικά, παρμένα και από την καθημερινή ζωή, χωρίς την αυτοσυγκράτηση των μορφών της κλασικής περιόδου. Στην αρχιτεκτονική επικρατούν ο κορινθιακός και ο ιωνικός ρυθμός (ο πρώτος διαφέρει ουσιαστικά από τον δεύτερο μόνο κατά το κιονόκρανο), που είναι περισσότερο διακοσμητικοί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Η ΡΩΜΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ

Οι **Ετρούσκοι** θεωρούνται οι πρώτοι κάτοικοι της Κεντρικής Ιταλίας (από το 800 π.Χ.). Η τέχνη τους διακρίνεται για τα πλούσια διακοσμητικά στοιχεία και την αγάπη για το χρώμα. Η πρώτη περίοδος της ετρουσκικής τέχνης (όπως και η αρχαϊκή περίοδος της ελληνικής τέχνης) λέγεται “ανατολίζουσα”, εξαιτίας των ομοιοτήτων που παρουσιάζει με τη φοινικική, την αιγυπτιακή και τη μινωική τέχνη.

Οι Ετρούσκοι έμαθαν στους Ρωμαίους τις τεχνικές οδοποιίας και των μεγάλων υδραυλικών έργων, την κατασκευή του θόλου και του τόξου και εισήγαγαν στην κατοικία το αίθριο. Βασικό χαρακτηριστικό στην αρχιτεκτονική της ετρουσκικής τέχνης: το μεγάλο βάθρο επάνω στο οποίο υψώνεται το κτίριο. Το 509 π.Χ. η ετρουσκική μοναρχία ανατράπηκε και μέχρι το 133 π.Χ. η Ρώμη είχε γίνει η κυρίαρχη δύναμη της Μεσογείου έως τον 3ο αι., οπότε αποδυναμώνεται σταδιακά.

Στον **ρωμαϊκό πολιτισμό** είναι σαφής η επίδραση του ελληνικού πνεύματος και της τέχνης. Τα στοιχεία που δανείστηκε η ρωμαϊκή γλυπτική από την ελληνική ήταν η στάση του ανθρώπινου σώματος, η εξιδανίκευση, ο ρυθμός και η κίνηση. Η διαφορά της ρωμαϊκής καλλιτεχνικής αντίληψης από την ελληνική αφορά το μέγεθος και τα θέματα των αναπαράστάσεων. Η πρωτοτυπία των Ρωμαίων είναι εμφανής στο πορτρέτο και στο ανάγλυφο. Το ενδιαφέρον όμως της ρωμαϊκής τέχνης εντοπίζεται κυρίως στην αρχιτεκτονική, όπου παρατηρείται η τεράστια τεχνολογική ικανότητα των Ρωμαίων, η οποία άφησε πίσω της μνημειώδη κτίρια, υδραγωγεία, γέφυρες, θέατρα και αποχετευτικά δίκτυα, αλλά και οργανωμένα πολυώροφα συγκροτήματα κατοικιών. Η ζωγραφική επίσης φτάνει σε μεγάλη άνθηση, όπως προκύπτει από τις τοιχογραφίες που σώθηκαν στα ερείπια της Πομπηίας και προέρχεται από την ελληνική, για την οποία έχουμε ελάχιστα δείγματα.

Με τον όρο **πορτραίτα Φαγιούμ** (1ος αι. - 3ος αι.) αναφερόμαστε σε πορτραίτα προορισμένα για ταφική χρήση που πήραν το όνομά τους από την όαση Φαγιούμ, 85 χιλιόμετρα νότια του Καΐρου, επειδή εκεί ανακαλύφθηκαν τυχαία τα πρώτα δείγματά τους επάνω σε ξύλινες σαρκοφάγους, στο σημείο που αντιστοιχεί στο πρόσωπο του νεκρού. Χαρακτηριστική είναι η έκφραση των ματιών, η μετωπική απλότητα, η μεγαλοφθαλμία, η αμεσότητα του βλέμματος, η φυσιοκρατική απόδοση του προσώπου που κοιτά με σοβαρότητα, μοναξιά και τη θλίψη προς το μέρος του θεατή. Οι προσωπογραφίες του Φαγιούμ είναι επηρεασμένες από την ελληνιστική ζωγραφική και άσκησαν μεγάλη επίδραση στη βυζαντινή αιογραφία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΤΕΧΝΗ

Η τέχνη του ελληνικού χώρου που από τον 3ο αιώνα μέχρι τη σύσταση του νεοελληνικού κράτους διαποτίστηκε από τη χριστιανική ορθόδοξη θρησκεία, ονομάστηκε τον 17ο αιώνα Βυζαντινή και χαρακτηρίζεται από την απεικόνιση του πνευματικού περιεχομένου της χριστιανικής θρησκείας. Οι διάφορες μορφές Βυζαντινής τέχνης λειτουργούν ως ενδιάμεσο μεταξύ ουρανού και γης.

Η βυζαντινή εικόνα, τα ψηφιδωτά, ο γλυπτικός διάκοσμος των ναών, τα λατρευτικά κτίρια, δηλαδή οι εκκλησίες, μεταφέρουν μέσα από συμβολισμούς τα υπερβατικά στοιχεία της ορθόδοξης πίστης. Τα χαρακτηριστικά της βυζαντινής εικόνας είναι η μετωπική απεικόνιση, το αυστηρό περίγραμμα των προσώπων, η έμφαση στα μάτια, ο υπερβατικός χώρος.

Ο χρυσός κάμπος, ο χώρος που περιβάλλει τις μορφές και χρησιμοποιείται για να αποδώσει το βάθος, είναι η συμβολική απόδοση του φωτός της αποκάλυψης (η απόδοση του απείρου).

Η Βυζαντινή τέχνη, στην προσπάθειά της να απομακρυνθεί από οτιδήποτε ειδωλολατρικό, απέφυγε την τρισδιάστατη γλυπτική απόδοση των μορφών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΜΕΣΑΙΩΝΑ

Το κεφάλαιο αναφέρεται στις δύο βασικές μορφές τέχνης του Μεσαίωνα, την Ρομανική (11ος αι. – 12ος αι.) και τη Γοτθική (τέλος του 11ου αι. - 14ος αι.).

Η **Ρομανική** είναι η τέχνη που εμφανίζεται στη Δυτική Ευρώπη αμέσως μετά την παρακμή του αρχαίου κόσμου. Χρονικά συμπίπτει με τη διαμόρφωση των λατινογενών γλωσσών στην Ευρώπη, γεγονός στο οποίο οφείλεται και η ονομασία της. Η ζωγραφική της ρομανικής περιόδου παρουσιάζει εμφανείς επιδράσεις από τη Βυζαντινή τέχνη και την τέχνη των βόρειων λαών.

Η Ρομανική αρχιτεκτονική των μεγάλων εκκλησιών χαρακτηρίζεται από τη διαμόρφωση του εσωτερικού χώρου (κεντρικό και εγκάρσιο κλίτος) και τη φρουριακή τους όψη.

Η **Γοτθική** τέχνη αναπτύσσεται ταυτόχρονα με την ανερχόμενη εύπορη τάξη των αρχόντων και των μοναρχών και την ενισχυμένη θρησκευτική ηγεσία. Η Γοτθική αρχιτεκτονική δημιούργησε κτίρια υψηλότερα, περίτεχνα, επιβλητικά και στοχεύει στην ελαφρότητα και την εξαϋλωση της μάζας μέσω του οξυκόρυφου τόξου, με αποτέλεσμα τη δημιουργία μεγάλων ανοιγμάτων στη θέση των συμπαγών περιμετρικών τοίχων της

ρομανικής εκκλησίας. Τα ανοίγματα διακοσμήθηκαν με βιτρό, προσδίδοντας στον εσωτερικό χώρο, μέσα από το χρωματιστό φως, μια υποβλητική ατμόσφαιρα.

Η πλούσια εξωτερική διακόσμηση του Γοθτικού ναού λειτουργεί ως ένδειξη πλούτου και δύναμης της θρησκευτικής εξουσίας.

Στη ζωγραφική της Ύστερης Γοθικής περιόδου, παρ' όλη τη διατήρηση των αρχών της Βυζαντινής τέχνης, άρχισαν να δημιουργούνται εικόνες με αναφορές στον πραγματικό και στον υλικό κόσμο, με τις πρώτες προσπάθειες απεικόνισης του βάρθους (Ντούτσιο).

Το έργο του ζωγράφου Τζιότο σηματοδοτεί το πέρασμα από τον Μεσαίωνα στην Αναγέννηση, με μια ζωγραφική που προσδίδει στις άγιες μορφές ανθρώπινη υπόσταση και εκφραστικότητα και δημιουργεί την καθοριστική αλλαγή που ανοίγει το δρόμο για τη ζωγραφική της Ιταλικής Αναγέννησης.

Εργασία για τον Τζιότο

Μέσα από τα θρησκευτικά θέματα ο Τζιότο απεικονίζει τον πραγματικό κόσμο με γλυπτική στερεότητα και ανθρωπισμό και τα εξατομικευμένα πρόσωπα που παρουσιάζονται στα έργα του είναι απαλλαγμένα από τη σχηματοποίηση της βυζαντινής παράδοσης. Ο Τζιότο έχει μια ιδιαίτερη ικανότητα να εκφράζει πολύπλοκα συναισθήματα με έναν εντυπωσιακά απλό τρόπο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

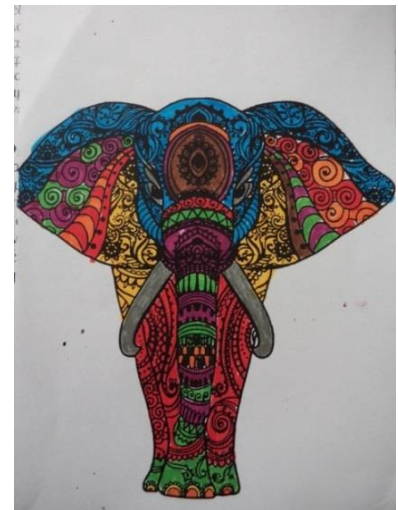
ΟΙ ΕΞΩΕΥΡΩΠΑΪΚΟΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΙ

Εκτός από τους πολιτισμούς που αναπτύσσονται στη λεκάνη της Μεσογείου και στον ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο, υπάρχουν πολιτισμοί πολύ παλιοί στην Ασία, στην Αφρική και στην Κεντρική Αμερική που ανέπτυξαν ένα δικό τους φιλοσοφικό στοχασμό και μορφές τέχνης με τύπους σταθερούς για αρκετούς αιώνες. Αυτές οι μορφές τέχνης παρουσιάζουν μεγάλο ενδιαφέρον και αντανακλούν σημαντικούς προβληματισμούς των πολιτισμών τους και δεν είναι απλώς λαϊκή τέχνη, όπως νόμιζαν οι Ευρωπαίοι μέχρι το τέλος του 19ου αιώνα.

Η ΤΕΧΝΗ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ: Η ίδρυση των πρώτων πόλεων τοποθετείται γύρω στο 1800 π.Χ. Κύρια αρχή της κινέζικης τέχνης είναι «ο στοχασμός». Η φύση δεν αντιγράφεται, αλλά αποτελεί αντικείμενο μελέτης μέσα από τα έργα μεγάλων δασκάλων. Στην αρχιτεκτονική το κύριο χαρακτηριστικό των κτιρίων είναι η απλή παραλληλόγραμμη κάτοψη, οι διάτρητοι τοίχοι με ξύλινα παραπέτα, οι κίονες, καθώς και μια σειρά αυλών και κήπων που επικοινωνούν μεταξύ τους.

Η ΤΕΧΝΗ ΤΗΣ ΙΝΔΙΑΣ : Τον 5ο αιώνα π.Χ. εμφανίζεται ο βουδισμός. Οι θρησκευτικές επιδράσεις διαμορφώνουν την ιδιαίτερη φυσιογνωμία της ινδικής τέχνης. Η τέχνη υπακούει σε ένα αυστηρά θρησκευτικό σύστημα και μεταφέρεται με χειρονομίες, οι οποίες λέγονται «μάντρα» και υπακούουν σε έναν δομημένο κώδικα. Συμβολισμοί υπάρχουν και στους ναούς, ενώ σημαντική θέση στην ινδική τέχνη κατέχει η γλυπτική.

Η ΤΕΧΝΗ ΤΗΣ ΙΑΠΩΝΙΑΣ, μεταγενέστερη από τις δύο προηγούμενες, βουδιστική εξαρχής, κληρονόμησε όλα σχεδόν τα χαρακτηριστικά της κινεζικής τέχνης. Στη ζωγραφική δεν έχουν σωθεί αρκετά δείγματα, γιατί οι εικόνες αποδίδονταν επάνω σε μετάξι, το οποίο καταστράφηκε. Από τον 9ο αιώνα όμως διαμορφώνεται μια κοσμική αφηγηματική ζωγραφική επάνω σε κυλίνδρους από πάπυρο, καθώς και σε χαρακτικά που παρουσιάζουν εικόνες από την καθημερινή ζωή.

Η ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΙΣΛΑΜ : δεν είναι συνήθης η αναπαραστατική εικόνα, αλλά τα «αραβουργήματα». Ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα είναι η αρχιτεκτονική του Ισλάμ με τα αυστηρά εξωτερικά κτίρια, αλλά και με το εσωτερικό που αποτελείται από ηλιόλουστα δωμάτια χτισμένα γύρω από εσωτερικές αυλές, με κομψή διακόσμηση και πολυτέλεια. Μεγάλη ανάπτυξη έχει στο Ισλάμ και η τέχνη του ψηφιδωτού.

Η ΤΕΧΝΗ ΤΗΣ ΠΡΟΚΟΛΟΜΒΙΑΝΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ: στην Κεντρική Αμερική από το 1500 π.Χ. αναπτύχθηκαν οι σημαντικοί πολιτισμοί των Αζτέκων και των Μάγια και στο Περού ο πολιτισμός των Ίνκας.

Η ΤΕΧΝΗ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ : Στην Αφρική αναπτύχθηκαν πολλοί και διαφορετικοί πολιτισμοί, λόγω της ιδιαιτερότητας του φυσικού περιβάλλοντος. Η αφρικανική τέχνη αφορά κυρίως τη γλυπτική, που αξιοποιεί τα κατά τόπους υλικά. Σε κοινωνίες χωρίς γραφή η τέχνη αποτελούσε μέσο έκφρασης, παρέχοντας ένα οπτικό μέσο για την απρόσκοπτη μετάδοση των παραδόσεων. Αν και συχνά δίνεται μεγάλη προσοχή στο σχήμα των αντικειμένων, αυτά σχεδόν ποτέ δεν φτιάχνονται μόνο για ευχαρίστηση. Αυτά τα έργα δεν αποτελούν έκφραση της ελεύθερης καλλιτεχνικής φαντασίας και δεν προορίζονται για την προσωπική ευχαρίστηση ενός συλλέκτη. Φιλοδοξούν να συμβάλουν στην αρμονία του κόσμου, στην ευημερία της κοινότητας και στη διατήρηση της ζωής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

Η ΤΕΧΝΗ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ

Η **Αναγέννηση** (15ος αι. - 16ος αι.) ξεκίνησε από τη Φλωρεντία. Μεγάλες οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές συντελούνται και εμφανίζονται καινούριες αντιλήψεις για τη θέση του ατόμου στην κοινωνία. Παρατηρείται στροφή προς την αρχαιότητα, γνωστή με τον όρο “Ανθρωπισμός” (Ουμανισμός) και διαμορφώνεται η εικόνα του homo universalis, που είναι ταυτόχρονα λόγιος, επιστήμονας και καλλιτέχνης.

Η ανακάλυψη της τυπογραφίας έδωσε τη δυνατότητα της διάδοσης των γνώσεων και των θεωρητικών προβληματισμών.

Η τέχνη αποδεσμεύεται από τη θρησκεία και εξατομικεύεται. Σημείο αναφοράς γίνεται ο άνθρωπος και ο χώρος γύρω απ’ αυτόν (ανθρωποκεντρισμός). Επαναπροσδιορίζεται το «ωραίο» και το «αρμονικό», οι καλλιτέχνες μελετούν τα χαρακτηριστικά της φύσης και την ανατομία του σώματος και αποδεσμεύονται από τις εικαστικές συμβάσεις του θεοκεντρικού Μεσαίωνα. Στην αναπαράσταση της ανθρώπινης μορφής, τόσο στη ζωγραφική όσο και στη γλυπτική, ο «ιδεατός κατακόρυφος άξονας» είναι σε σχήμα S και η μορφή χαρακτηρίζεται ως οφιοειδής γραμμή.

Η εφαρμογή των μαθηματικών έδωσε στον καλλιτέχνη τη μέθοδο να καθορίσει τον χώρο με την προοπτική. Έτσι, πέτυχε την απόδοση της τρίτης διάστασης (βάθος) στην επίπεδη ζωγραφική επιφάνεια. Το ζωγραφικό έργο γίνεται ένα παράθυρο μέσα από το οποίο ο καλλιτέχνης ερευνά τον κόσμο, τον οποίο κατασκευάζει με την προοπτική και τη μαθηματική οργάνωση.

Στην αρχιτεκτονική είναι σαφείς οι αναφορές στην ελληνορωμαϊκή αρχαιότητα, που συνδυάζονται με τις κατασκευαστικές εξελίξεις και τη νέα αντίληψη του χώρου μέσα από την προοπτική.

Η ζωγραφική, η γλυπτική και η αρχιτεκτονική ανακηρύχθηκαν “ελευθέρια τέχνες”, δραστηριότητες για “ελεύθερα πνεύματα και για ευγενείς ψυχές”, όπως έγραψε ο Αλμπέρτι. Ο καλλιτέχνης αμειβόταν γι’ αυτή την καλλιτεχνική - πνευματική παραγωγή.

Από τους κύριους εκφραστές είναι οι: Αλμπέρτι, Μπρουνελέσκι, Μαζάτσιο, Ντελά Φραντσέσκα, Μποτιτσέλι, Νταβίντσι, Μιχαήλ Άγγελος, Ραφαήλ, Τιτσιάνο, Βαν Αϊκ, Ντύρερ και Ντονατέλο.

Από το 1525 διαφαίνεται στα έργα του Μιχαήλ Αγγέλου και του Ραφαήλ μια τάση κριτικής προς τις αυστηρές μορφές και τον ορθολογισμό της Αναγέννησης που ονομάστηκε **Μανιερισμός** (από τη λέξη “μανιέρα”, που σημαίνει δεξιότητα) και που αμφισβητεί το ρόλο της αρχιτεκτονικής ως εργαλείου οπτικής ενοποίησης στο κέντρο του χώρου. Χαρακτηρίζεται από την αναζήτηση, τον πειραματισμό και την ανάγκη για νεωτερισμό στον τρόπο απόδοσης του έργου. Εισάγει νέα στοιχεία όπως το υπερβολικό, το αποσπασματικό, την εκζητηση, ακόμα και το άσχημο. Κύριοι εκφραστές είναι οι: Παρμιτζιανίνο και Θεοτοκόπουλος.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΡΓΟΥ: ΡΑΦΑΗΛ, “Η Σχολή των Αθηνών”

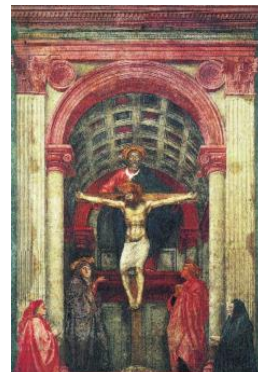

Ο Ραφαήλ Σάντσιο οργανώνει στο έργο αυτό τον χώρο σε σχήμα σταυρού, που όμως περιορίζεται από τα πλάγια τοιχώματα και από τη θολωτή οροφή. Σ' αυτή την μεγαλοπρεπή αρχιτεκτονική σύνθεση δεσπόζει η προοπτική κατά μήκος του κεντρικού άξονα. Οι χαράξεις που, σύμφωνα με την μέθοδο της προοπτικής σχεδίασης, φέραμε πάνω στις πλάγιες γραμμές του οικοδομήματος μας οδήγησαν στο κέντρο του έργου, στο σημείο φυγής όπως ονομάζεται, ανάμεσα στον Πλάτωνα και τον Αριστοτέλη. Η σύνθεση χωρίζεται επίσης σε ομάδες ατόμων και ο ίδιος ο Ραφαήλ είναι ο άνθρωπος ο οποίος κοιτά το θεατή.

ΤΙ ΑΛΛΑΖΕΙ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΜΑΝΙΕΡΙΣΜΟ

ΤΟΜΑΖΟ ΜΑΖΑΤΣΙΟ

Ο χώρος εμφανίζεται για πρώτη φορά καθορισμένος από τους αυστηρούς κανόνες της προοπτικής, που τονίζουν το βάθος του πίνακα, ενώ το φως διοχετεύεται από μια προκαθορισμένη πηγή που βρίσκεται μπροστά από το έργο.

ΓΙΑΝ ΒΑΝ ΑΙΚ

Με την τεχνική της ελαιογραφίας ο ζωγράφος είχε τη δυνατότητα να απο-δώσει με απaráμιλλη ακρίβεια τις λεπτομέρειες, την υφή, το πλάγιο φως που μπαίνει από το παράθυρο και χρωματίζει όλη την ατμόσφαιρα. Απέδωσε έτσι την πραγματικότητα του χώρου μέσα από τις αντανάκλασεις του φωτός επάνω στις επιφάνειες και τη λεπτομερή απεικόνιση των αντικειμένων, χωρίς να βασίζεται στην αποκλειστικά στην προοπτική σχεδίαση.

ΛΕΟΝΑΡΝΤΟ ΝΤΑ ΒΙΝΤΣΙ

Μέσα από τη ζωγραφική ο Λεονάρντο ντα Βίντσι παρουσιάζει έναν κόσμο ιδεατό, φανταστικό, ξεπερνώντας την απλή μίμηση της φύσης. Όμως αυτό κρύβει ένα θαυμασμό και μια συνεχή μελέτη και παρατήρηση κάθε φυσικής λεπτομέρειας. Η τεχνική που χρησιμοποιούσε ο ντα Βίντσι είναι το "σφουμάτο", με σκοπό να απομακρύνει τη σκληρότητα από τις μορφές των έργων του, δηλαδή χρησιμοποιούσε για τα περιγράμματα απαλά χρώματα.

ΜΙΧΑΗΛ ΑΓΓΕΛΟΣ

Ο Μιχαήλ Άγγελος απέκτησε σταδιακά μια εντυπωσιακή τεχνική, συνοδευόμενη από μεγάλη γνώση της ανατομίας και μια πλούσια συνθετική ικανότητα.

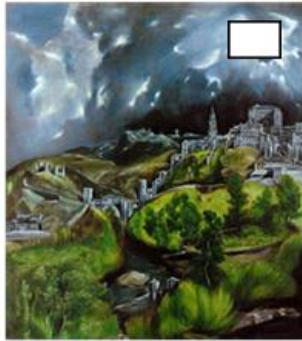
ΕΛ ΓΚΡΕΚΟ

Οι μορφές του Δομήνικου Θεοτοκόπουλου άυλες σχεδόν, μοιάζουν να αιωρούνται σε έναν ακαθόριστο χώρο. Αποδίδονται επιμηκυμένες, με έντονες προοπτικές βραχύνσεις, έντονες περιελίξεις σωμάτων, πυκνές ως προς τη σύνθεση. Ο Γκρέκο συνδύασε μοναδικά τη βυζαντινή παράδοση με τη δυτική τέχνη, με αποτέλεσμα το έργο του να παρουσιάζει μεγάλη εσωτερικότητα και εκφραστικότητα.

ΦΥΛΛΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ποιά πέντε από τα παρακάτω έργα τέχνης είναι έργα του Δομήνικου Θεοτοκόπουλου (El Greco);

Ποια χαρακτηριστικά ταιριάζουν σε κάθε περίοδο;

Βυζαντινή τέχνη	Κλασικά πρότυπα
Αναγέννηση	Πνευματικότητα
Μανιερισμός	Πολυπλοκότητα
Μπαρόκ	Αποσπασματικότητα
	Αναλογία
	Προοπτική
	Αντίστροφη προοπτική
	Συναισθηματική έξαρση
	Εσωτερικότητα
	Έντονες αντιθέσεις

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11

Η ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΜΠΑΡΟΚ

Η οικονομική ανάπτυξη και οι μοναρχίες ευνόησαν την εμφάνιση της τέχνης του **Μπαρόκ** την περίοδο ανάμεσα στην Αναγέννηση και τον Διαφωτισμό (1600-1750). Το Μπαρόκ χρησιμοποιήθηκε ως έκφραση της θρησκευτικής Αντιμεταρρύθμισης που, ξεκινώντας από τη Ρώμη, εξαπλώνεται σε όλη την Ευρώπη και στη Λατινική Αμερική. Επιδιώκει να προσελκύσει τους πιστούς στην εκκλησία με μια τέχνη θεατρική και πολυτελή, που έχει ως στόχο την έξαρση των συναισθημάτων του θεατή, τον εντυπωσιασμό και τη συγκίνηση του.

Ο όρος “Μπαρόκ ” προέρχεται πιθανόν από την ισπανική λέξη “barroco”, που σημαίνει “ακανόνιστο μαργαριτάρι”. Αναφέρεται, αρχικά, με αρνητική σημασία στα έργα στα οποία ο καλλιτέχνης δεν τηρούσε τους κανόνες των αναλογιών, αλλά αντίθετα ακολουθούσε μια εκφραστική ελευθερία.

Η τέχνη του Μπαρόκ αποδέχεται το άκομψο, το παράξενο, το μη-κανονικό, το αντι-κλασικό. Τα βασικότερα χαρακτηριστικά του είναι η κυματιστή ανάπτυξη, η κινητικότητα και η ροή των μορφών, η διαγώνια διάταξη των συνθέσεων και η πληθώρα των διακοσμητικών στοιχείων. Το ιδανικό είναι το μεγαλειώδες, το σκηνογραφικό και το πομπώδες. Τα χρώματα είναι έντονα και δίνεται έμφαση στην αντίθεση φωτός και σκιάς (με την τεχνική του «κιαροσκούρο», δηλαδή την τονισμένη εναλλαγή φωτός και σκιάς). Από τους κύριους εκφραστές είναι οι: Rubens, Anton van Dyck, Caravaggio, Velázquez και Rembrandt.

Η ζωγραφική και η γλυπτική συνυπάρχουν με την αρχιτεκτονική, ενώ ο εσωτερικός διάκοσμος των κτιρίων συμπληρώνεται από περίτεχνα γύψινα στοιχεία, νωπογραφίες, πλούσια υφάσματα, έπιπλα και αντικείμενα από χρυσό. Η οργάνωση του αρχιτεκτονικού χώρου δίνει προτεραιότητα στον ρόλο της πλατείας, που τοποθετείται σε κεντρικό σημείο και συνδέει χώρους και δρόμους της πόλης.

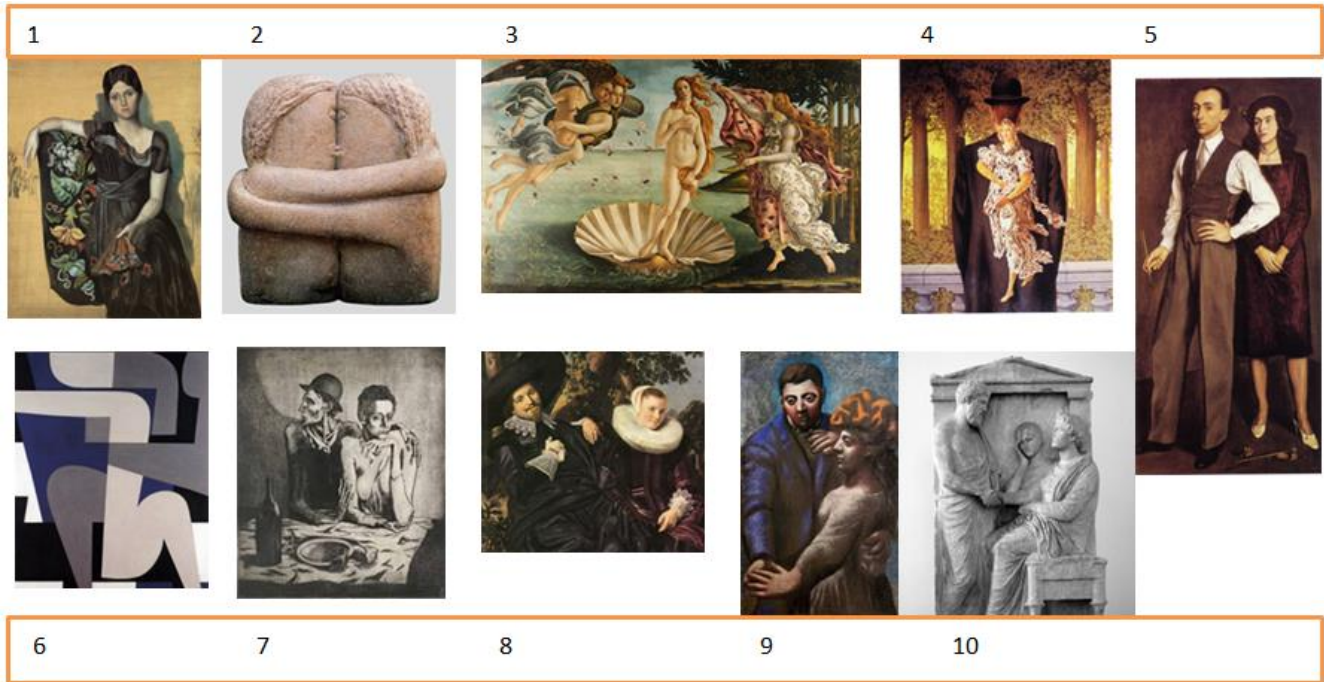
Το **Ροκοκό**, ως ύστερη φάση του Μπαρόκ, περνάει από το πομπώδες ύφος του στη γλυκειά απόλαυση της ζωής. Ο όρος προέρχεται από τη γαλλική λέξη “rocaille” που σημαίνει όστρακο. Από το Μπαρόκ δανείστηκε τις πολύπλοκες μορφές, ενώ ενσωμάτωσε στην γενική ιδέα του και πολλά ανατολίτικα στοιχεία. Τα τοπία της περιόδου αυτής είναι πάντα ειδυλλιακά και συχνά παρουσιάζουν αρχιτεκτονικές συνθέσεις ή απόψεις πόλεων που δεν υπάρχουν. Από τους κύριους εκφραστές είναι επίσης οι: Boucher, Canaletto, Fragonard και Watteau.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΡΓΟΥ: ΖΑΝ- ΑΝΤΟΥΑΝ ΒΑΤΟ, «Οι απολαύσεις του έρωτα»

Στον πίνακα του αυτό ο Jean-Antoine Watteau παρουσιάζει μια ζωγραφική με παιγνιώδη διάθεση, ενθουσιασμό, λεπτότητα, ελαφρότητα και χάρη. Οι μορφές που απεικονίζονται στο έργο, ντυμένες με πολυτελή ρούχα, βρίσκονται σε ένα δάσος, μιλούν μεταξύ τους ανέμελα, γελούν και χαίρονται. Δίπλα τους πιθανά βρίσκεται ένα γυναικείο γυμνό άγαλμα, πάνω σε ένα βράχο, ενώ στο βάθος κάποιες φιγούρες, που μπορεί να απεικονίζουν ένα ζευγάρι, αγκαλιάζονται. Τα χρώματα είναι αρκετά σκούρα, αλλά υπάρχουν αρκετές επιφάνειες με ανοικτά και ζεστά χρώματα.

Αντιστοιχείστε τις εικόνες με τα παρακάτω ονόματα και χρονολογίες:

Κωνσταντίν Μπρανκούζι 1916

Φρανς Χαλς 1622

Γιάννης Μόραλης 1943

Πάμπλο Πικάσσο 1922

Επιτύμβιο Ανάγλυφο 350 π.Χ

Πάμπλο Πικάσσο 1904

Γιάννης Μόραλης 1990

Σάντρο Μποτιτσέλι 1485

Ρενέ Μαγκρίτ 1956

Πάμπλο Πικάσσο 1917

ΚΕΦΑΛΑΙΑ 12 ΚΑΙ 13

ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΡΟΜΑΝΤΙΣΜΟΣ

Ο Νεοκλασικισμός γεννήθηκε, ως αντίδραση στο Μπαρόκ και στο Ροκοκό, στα 1760 στη Ρώμη. Στα Νεοκλασικά έργα παρατηρείται η υπεροχή του σχήματος αντί του χρώματος, τα κλειστά περιγράμματα, το ευδιάκριτο σχέδιο και η αποφυγή των βίαιων χρωματικών αντιθέσεων. Είναι πίνακες αυστηρών και συντηρητικών κανόνων και αναλογιών. Τα θέματα είναι παρμένα κυρίως από την Αρχαία Ρώμη και την Ελλάδα, με εξιδανίκευση του γυμνού ανθρώπινου σώματος, κυρίως σε παγερές στάσεις. Είναι μια απόπειρα επιστροφής στην αρχαιότητα. Από τους κύριους εκφραστές του Νεοκλασικισμού είναι οι: Mengs, David και Ingres.

Ο Ρομαντισμός είναι ένα καλλιτεχνικό ρεύμα που ξεκίνησε στη Γερμανία γύρω στα 1800. Χαρακτηρίζεται από έργα που έχουν πλούσια, αντιθετικά χρώματα και αδρές πινελιές που δεν ακολουθούν πιστά τα περιγράμματα. Αυτή η ελευθερία, σε συνδυασμό με τα γεμάτα κίνηση και ενέργεια θέματα, προκαλούν στον θεατή όμορφα συναισθήματα και του διεγείρουν τη φαντασία. Οι ζωγράφοι αντλούν τα θέματά τους από τη σύγχρονη εποχή και το περιβάλλον με μια ιδιαίτερη αγάπη για τα εξωτικά θέματα και για τους αγώνες των λαών για την ελευθερία. Από τους κύριους εκφραστές είναι οι: Goya, Delacroix, Turner, Friedric και Gericault.

ΤΙ ΑΛΛΑΖΕΙ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ ΜΕ ΤΟΝ ΡΟΜΑΝΤΙΣΜΟ

ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΝΤΕΛΑΚΡΟΥΑ

Η συμμετοχή στα γεγονότα της επικαιρότητας και η επιδίωξη να αποτυπώσει στο έργο του την εποχή του, η συναισθηματική φόρτιση, η έλλειψη συμμετρίας, η ελευθερία της πινελιάς του Ντελακρουά και των ρομαντικών καλλιτεχνών άνοιξαν νέους δρόμους στην τέχνη της ζωγραφικής.

ΓΟΥΙΛΙΑΜ ΤΕΡΝΕΡ

Στα τοπία που ζωγράφισε, ο χώρος αποκτά υπόσταση μέσα από το χρώμα και το φως, ενώ οι μορφές χάνουν κάθε ίχνος περιγράμματος και γίνονται σχεδόν άυλες.

Το φως διαλύει τις μορφές, και το θέμα γίνεται αντιληπτό με την ενεργοποίηση της φαντασίας του θεατή.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΡΓΟΥ:
ΚΑΣΠΑΡ ΝΤΑΒΙΝΤ ΦΡΗΝΤΡΙΧ,
«Μοναχικός περιπατητής στα σύννεφα»

Ο Φρήντριχ άλλαξε την αντίληψη για το τοπίο παρασύροντας το βλέμμα του θεατή προς το άπειρο. Στο έργο του απεικονίζει έναν άνθρωπο που έχει πεθάνει και κοιτάζει προς τον γκρεμό, αναλογιζόμενος τα λάθη του. Οι βουνοκορφές συμβολίζουν την ακλόνητη χριστιανική πίστη που οδηγεί στην επουράνια ζωή.

ΜΙΑ ΣΥΓΚΡΙΣΗ: ΡΟΜΑΝΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΙΜΠΡΕΣΙΟΝΙΣΜΟΣ

Τα κινήματα του Ρομαντισμού και του Ιμπρεσιονισμού έχουν ομοιότητες και διαφορές μεταξύ τους, αναφορικά με την καλλιτεχνική έμπνευση και στόχευση, την τήρηση των κανόνων για ρεαλιστική απεικόνιση του τοπίου και τη θεματική και τεχνική των έργων. Έτσι, βλέπουμε πόσο επηρέασε τον ιμπρεσιονιστή Μονέ ο ρομαντικός Τέρνερ, πόσο κυριαρχεί το συναίσθημα στα έργα του τελευταίου σε αντίθεση με τους Ιμπρεσιονιστές, αλλά και πόσο αφοσιώθηκαν οι ζωγράφοι και των δυο ρευμάτων στην μελέτη του φωτός και της φύσης.

Σε ποιον καλλιτέχνη ανήκουν τα έργα;

Βολανάκης,

Βανγκόγκ,

Θεοτοκόπουλος (Ελ Γκρέκο),

Τέρνερ,

Ντα Βίντσι

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14

ΑΠΟ ΤΟΝ ΡΕΑΛΙΣΜΟ ΣΤΟΝ ΙΜΠΡΕΣΙΟΝΙΣΜΟ

Ο **Ρεαλισμός** γεννήθηκε στη Γαλλία γύρω στα 1840. Είναι η ζωγραφική της πραγματικότητας. Ζωγραφίζω αυτό που βλέπω, δηλαδή ό,τι είναι αληθινό. Τα έργα χαρακτηρίζονται από την έλλειψη καλλωπισμού, καθώς παρουσιάζουν το θέμα όπως πραγματικά είναι, χωρίς να το ωραιοποιούν. Επίσης, δίνουν θέση πρωταγωνιστή, ακόμη και στα κατώτερα κοινωνικά στρώματα, εμφανίζοντας με ειλικρίνεια τη σκληρή καθημερινότητά τους. Όμορφες φωτοσκιάσεις, ζωντανά

χρώματα απλωμένα με αδρές πινελιές, πράγματα, ζώα και άνθρωποι ρεαλιστικά αποτυπωμένα. Σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη του Ρεαλισμού είχε και η εφεύρεση της φωτογραφικής μηχανής. Από τους κύριους εκφραστές είναι οι: Courbet, Manet, Degas, Daumier και Millet.

Ο **Νατουραλισμός** ξεκίνησε στη Γαλλία γύρω στα 1860 από τους ζωγράφους της σχολής της Μπαρμπιζόν, που προσπαθούσαν να έρθουν σε μια πιο κοντινή επαφή με τη φύση. Ο όρος προέρχεται από τη λατινική λέξη "natura" που σημαίνει φύση. Είναι ένα είδος ρεαλιστικής ζωγραφικής. Οι Νατουραλιστές ζωγραφίζουν κυρίως τοπία, αλλά και ανθρώπους, ψυχρά, αμέτοχα, όπως ένα αντικείμενο. Έχει περιγραφικό χαρακτήρα και καταγράφει τα πράγματα πιστά, με συνθέσεις και καλοδουλεμένους χρωματικούς τόνους. Από τους κύριους εκφραστές είναι οι: Rousseau και Corot.

Ο **Ιμπρεσιονισμός** προκάλεσε την οριστική ρήξη με την οπτική και τη θεματολογία του παρελθόντος. Το βασικό χαρακτηριστικό των έργων του Ιμπρεσιονισμού είναι η απόδοση της φευγαλέας εντύπωσης, η προσπάθεια να αιχμαλωτίσει ο καλλιτέχνης το στιγμιαίο και το εφήμερο. Αναπτύχθηκε γύρω στα 1870 στη Γαλλία και προέρχεται από τη λέξη "Impressionism" που σημαίνει εντύπωση. Χαρακτηρίζει την καμπή στη ζωγραφική και την μετάβαση από το αντικειμενικό στο υποκειμενικό. Ο καλλιτέχνης αποτυπώνει υποκειμενικά το θέμα, σύμφωνα με την εντύπωση που του προκαλεί εκείνη τη στιγμή. Κύρια χαρακτηριστικά του Ιμπρεσιονισμού είναι τα ζωντανά χρώματα, κυρίως με τη χρήση των βασικών χρωμάτων, η έμφαση στην αναπαράσταση του φωτός, οι μικρές και συχνά εμφανείς πινελιές, η σπάνια χρήση του μαύρου χρώματος και

για πρώτη φορά η ζωγραφική σε ανοιχτούς χώρους (en plein air). Από τους κύριους εκφραστές είναι οι: Corot, Monet, Sisley, Renoir, Pissarro, Hokusai και Toulouse-Lautrec.

Ο **Μετα-Ιμπρεσιονισμός** αποτελείται από διάφορα καλλιτεχνικά ρεύματα που ξεκίνησαν γύρω στα 1880, αποτελεί επέκταση του Ιμπρεσιονισμού και διατηρεί τη γνώση της χρωματικής ανάλυσης και την εμπειρία της οπτικής εντύπωσης του Ιμπρεσιονισμού. Τα ρεύματα αυτά οδήγησαν, το καθένα με τη δική του «γραφή», την τέχνη στις πρωτοπορίες του 20ού αι., επιδιώκοντας να προσδώσουν μεγαλύτερο συναισθηματισμό στα έργα τους. Ο Paul Cézanne

προσπάθησε να αποδώσει την ουσία των πραγμάτων μέσα από την έρευνα και την παρατήρηση της φύσης. Ο Paul Gauguin δημιούργησε ένα δικό του στυλ, τον Κλουαζονισμό, ζωγραφίζοντας στα νησιά του Ειρηνικού, με τη χαρακτηριστική επιπεδοποίηση του χώρου και τα πλακάτα αντιθετικά του χρώματα που περικλείονται με χοντρές γραμμές. Ο Vincent van Gogh ανακαλύπτει ένα δικό του τρόπο έκφρασης με τον οποίο ολόκληρα χρώματα τοποθετούνται στον καμβά με γοργές κυματιστές πινελιές.

Ο **Ντιβιζιονισμός ή Πουαντιγισμός**, ρεύμα που ξεκίνησε γύρω στα 1885 στη Γαλλία από τον Seurat, θέλησε να μελετήσει το χρώμα και εφαρμόσει επιστημονικά τον Ιμπρεσιονισμό. Δημιούργησε ένα είδος ζωγραφικής με το οποίο μικρές κουκίδες καθαρού χρώματος αναμειγνύονται για να δώσουν ένα συγκεκριμένο χρώμα (π.χ. κουκίδες κίτρινου και μπλε δίνουν πράσινο χρώμα).

ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΟΝ ΧΟΡΟ

• Ο ΕΝΤΓΚΑΡ ΝΤΕΓΚΑ ΚΑΙ Ο ΧΟΡΟΣ

Πολλοί είναι οι καλλιτέχνες που εμπνεύστηκαν από την τέχνη του χορού. Όπως ο Έντγκαρ Ντεγκά, ζωγράφος και γλύπτης του 19ου και 20ου αιώνα, που θεωρείται εκφραστής του ιμπρεσιονισμού, αν και ο ίδιος το αρνήθηκε, καθώς προτιμούσε το ρεαλισμό. Η ιδιαίτερη αγάπη του για το χορό και την κίνηση φαίνεται μέσα από το έργο του και ξεκάθαρο επίτευγμά του, είναι η απόδοση της κίνησης πάνω στον καμβά του. Η ζωντάνια στους πίνακες του και η περίτεχνη, αέρινη αύρα των κοριτσιών που απεικονίζει, είναι στοιχεία που καθορίζουν τις ζωγραφικές τάσεις του.

• Ο ΧΟΡΟΣ ΣΑΝ ΤΕΧΝΗ

Το μπαλέτο γεννήθηκε και αναπτύχθηκε ως ξεχωριστό είδος χορού στην Ιταλία, αλλά η ονομασία του προέρχεται από την ιταλική λέξη ballare, που σημαίνει «χορεύω». Η μουσική συνοδεία είναι κατά κύριο λόγο από το ρεπερτόριο της κλασικής μουσικής, ενώ πολλοί συνθέτες έχουν γράψει μουσική ειδικά γι' αυτόν τον σκοπό. Ο χορός καθορίζεται στα βήματα και τις κινήσεις του, ως μέρος μιας διεργασίας που ονομάζεται χορογραφία, η οποία με τη σειρά της εκτελείται από

επαγγελματίες του χώρου και περιλαμβάνει άλλες μορφές καλλιτεχνικής έκφρασης, όπως την ηθοποιία και τη μιμητική. Θεωρείται μία από τις πλέον υψηλόβαθμες τέχνες, που απαιτεί πολυετή εξάσκηση ώστε να φτάσει κανείς σε επαγγελματικό επίπεδο.

Η πιο γνωστή και δημοφιλής απόχρωση του μπαλέτου είναι αυτή που αναπτύχθηκε την εποχή του Ρομαντισμού. Οι τεχνικές που εντοπίζονται στο κλασικό μπαλέτο δημιούργησαν τις βάσεις για πολλά άλλα είδη χορού όπως είναι το hip-hop, η jazz, το μοντέρνο και το σύγχρονο μπαλέτο.

Ο σύγχρονος χορός εμφανίστηκε στις αρχές του 20ου αιώνα και είναι ένα στυλ χορού που εστιάζει στην προσωπική ερμηνεία ενός χορευτή αντί των δομημένων βημάτων που χαρακτηρίζουν το κλασικό μπαλέτο. Οι χορευτές σύγχρονου χορού απορρίπτουν τους περιορισμούς του κλασικού μπαλέτου και οι κινήσεις τους προέρχονται από την έκφραση των εσωτερικών συναισθημάτων τους. Κατά τη διάρκεια του 1900, οι Ευρωπαίοι χορευτές άρχισαν να επαναστατούν ενάντια στους άκαμπτους κανόνες του κλασικού μπαλέτου.

Σε αντίθεση με τις δομημένες τεχνικές, τα κοστούμια και τα παπούτσια του μπαλέτου, εκείνοι οι χορευτές υποστήριζαν ένα πιο χαλαρό στυλ χορού. Οι πρωτοπόροι του σύγχρονου χορού χόρευαν συχνά με γυμνά πόδια και ανάλαφρα κοστούμια. Στις Ηνωμένες Πολιτείες αρκετοί χορευτές άνοιξαν το δρόμο για τον αμερικανικό σύγχρονο χορό, όπως η θρυλική χορεύτρια Martha Graham.

Ο σύγχρονος χορός ενθαρρύνει τους χορευτές να χρησιμοποιούν τα συναισθήματά και τις διαθέσεις τους προκειμένου να σχεδιάσουν τα δικά τους βήματα και χορογραφίες. Δεν είναι ασυνήθιστο για τους χορευτές να εφευρίσκουν νέα βήματα χορού αντί να ακολουθούν ένα δομημένο κώδικα τεχνικής όπως στο μπαλέτο. Ένα άλλο χαρακτηριστικό του σύγχρονου χορού, σε αντίθεση με το μπαλέτο, είναι η σκόπιμη χρήση της βαρύτητας. Ενώ οι κλασικοί χορευτές προσπαθούν να αφηγήσουν την βαρύτητα, οι σύγχρονοι χορευτές χρησιμοποιούν το σωματικό τους βάρος για την ενίσχυση της κίνησης. Επίσης οι χορευτές σύγχρονου χορού απορρίπτουν την κλασική στάση του μπαλέτου επιλέγοντας να κάνουν σκόπιμα κινήσεις στο πάτωμα.

• Η φιλοσοφία του χορού

Ο Πωλ Βαλερύ έχει γράψει σημαντικά κείμενα πάνω στο χορό. Το ενδιαφέρον του για το χορό απορρέει από την ιδιαίτερη αντίληψη για την ίδια την κουλτούρα και τον πολιτισμό που προβάλλεται σ' αυτήν την τέχνη. Μέσα από το χορό εκφράζεται ταυτόχρονα η σωματική διάσταση, η απτότητα και η υλικότητα συνοδευμένη από μια διανοητική παραγωγή. Ένας συνδυασμός που δεν έχει προηγούμενο εάν συγκριθεί με τις άλλες τέχνες.

Ακόμα περισσότερο, φαίνεται να πιστεύει ότι το έργο τέχνης δεν είναι τόσο ένα πνευματικό δημιούργημα, μια ιδέα ή μια έννοια, αν και αυτές θα έλθουν στη συνέχεια· είναι κυρίως έκφραση, ενέργημα, δηλαδή αισθητικότητα. Το ποίημα υπάρχει όταν απαγγέλλεται· το μουσικό κομμάτι όταν εκτελείται· αντίστοιχα συμβαίνει με τη ζωγραφική ή τη γλυπτική· κυρίως όμως, πραγματοποιείται στην περίπτωση του χορού. Γιατί ο χορός είναι μόνο έκφραση και αν του αφαιρέσουμε αυτό το στοιχείο δεν μένει τίποτα. Η τέχνη, λοιπόν, ως ενέργημα είναι μια θέση που προβάλλεται έντονα στο κείμενο.

Ο Βαλερύ, εξελίσσει την ιδέα μιας νόησης που κατοικεί στην αισθητικότητα, μια ιδέα που συναντάται συχνά μέσα στο έργο του.

ΤΙ ΑΛΛΑΖΕΙ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ ΜΕ ΤΟΝ ΡΕΑΛΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΙΜΠΡΕΣΣΙΟΝΙΣΜΟ

ΓΚΟΥΣΤΑΒ ΚΟΥΡΜΠΕ

Στον πίνακα «Το Ατελιέ» ο Κουρμπέ δείχνει ότι ο ζωγράφος πρέπει να ζωγραφίζει ό,τι βλέπει πραγματικά και ότι πρέπει να είναι κυρίαρχος στο κέντρο του σύγχρονου κόσμου, συμμετέχοντας ενεργά στις κοινωνικές ανακατατάξεις.

ΕΝΤΟΥΑΡΝΤ ΜΑΝΕ

Ο Μανέ με το έργο «Πρόγευμα στη χλόη» αντιτάχθηκε στην προσκόλληση στο ιστορικό ή μυθολογικό θέμα, στην πραγμάτευση του θέματος με κιαροσκούρο, στην κλασική προοπτική και στην άψογη εκτέλεση. Το χρώμα εμφανίζεται πρόχειρα απλωμένο με γρήγορη πινελιά, όχι με λεπτά περάσματα από το φως στη σκιά αλλά σε πλατιές επίπεδες επιφάνειες, γεγονός που καταργεί την αίσθηση του βάθους με την γραμμική ή ατμοσφαιρική προοπτική, μέσα από την βαθμιαία σμίκρυνση των μορφών που απομακρύνονται στο φόντο και την εξασθένηση του χρώματος.

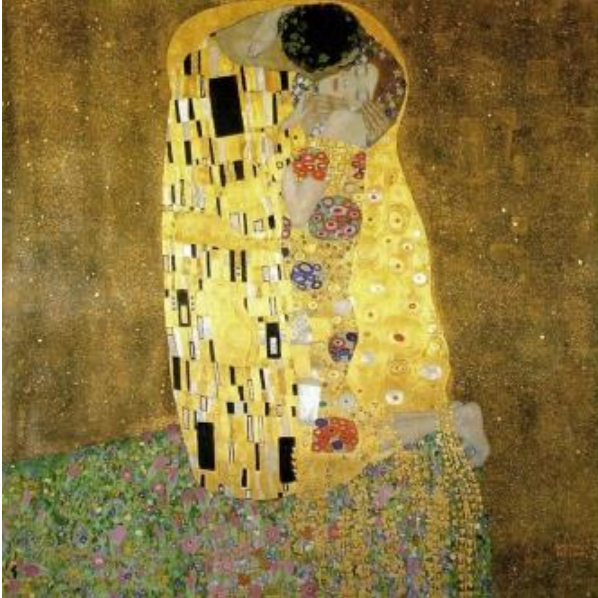
ΚΛΟΝΤ ΜΟΝΕ

Στο έργο του Μονέ «Εντύπωση: Ανατολή» οι μορφές πλάθονται με το φως και το χρώμα και ακόμα και οι σκιές είναι χρωματιστές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15

ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΑΠΟ ΤΟΝ 19ο ΣΤΟΝ 20ο ΑΙΩΝΑ

Ο Συμβολισμός εμφανίστηκε γύρω στα 1885. Ο όρος προέρχεται από τη λέξη “σύμβολο”. Στα έργα αυτά κυριαρχεί η σύνθεση και η προσπάθεια της έκφρασης ιδεών μέσω σχημάτων.

Με την έννοια που τον μεταχειρίζονται οι ιστορικοί της λογοτεχνίας, ο όρος συμβολιστικό κίνημα αφορά συγκεκριμένα μια ομάδα Γάλλων συγγραφέων που ξεκίνησε με τον Charles Baudelaire που στήριξε τον συμβολικό τρόπο των ποιημάτων του κυρίως στο δόγμα που πρέσβευε ότι υπάρχουν εγγενείς και συστηματικές αντιστοιχίες ανάμεσα στον ανθρώπινο ψυχισμό και στον

εξωτερικό κόσμο, όπως και ανάμεσα στο φυσικό και στον πνευματικό κόσμο.

Ο Baudelaire διατύπωσε το δόγμα αυτό ως εξής: «Τα πάντα, μορφή, κίνηση, αριθμός, χρώμα, άρωμα στον πνευματικό όσο και στο φυσικό κόσμο, είναι μεστά σημασίας, αμοιβαία, αντίστροφα, αντίστοιχα».

Μέσα από τα μάτια της ψυχής και της φαντασίας οι καλλιτέχνες ζωγραφίζουν θέματα με συμβατικό χαρακτήρα. Από τους κύριους εκφραστές είναι οι: Moreau, De Chavannes, Klimt και De Chirico.

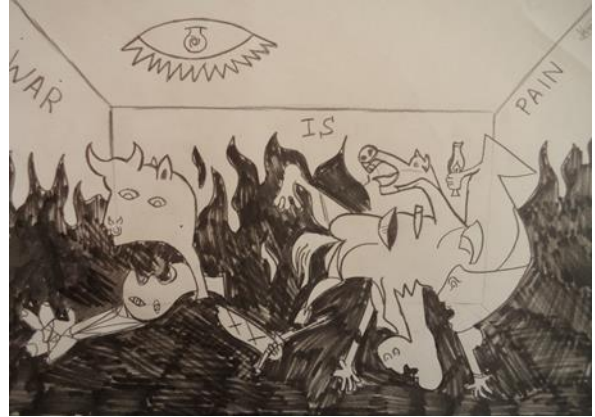
Η Νέα Τέχνη (Αρ Νουβό) δημιουργήθηκε γύρω στα 1890. Ένα βασικό χαρακτηριστικό γνώρισμα των έργων είναι η επιτήδευση της μορφής. Οι καλλιτέχνες χρησιμοποιούν συχνά διακοσμητικά σχήματα, μοτίβα λουλουδιών, αραβικά και γραμμικά ελικοειδή σχήματα. Σημαντικοί καλλιτέχνες αυτού του κινήματος είναι οι: Gaudí, Mucha και Klimt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16

ΟΙ ΔΕΚΑΕΤΙΕΣ 1900-1930/ Α' Μέρος

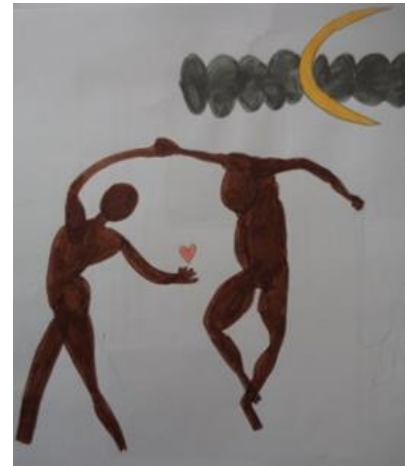
Ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος το 1914 και η Οκτωβριανή Επανάσταση στη Ρωσία το 1917 προκάλεσαν την κατάρρευση των αξιών του 19ου αιώνα. Είναι η εποχή του τρένου, του αυτοκινήτου και του αεροπλάνου, της θεωρίας της σχετικότητας, της ψυχανάλυσης, των νέων μορφών οργάνωσης της κοινωνίας, της κρίσης του δυτικού κόσμου. Τον ενθουσιασμό για τη βιομηχανική επανάσταση διαδέχτηκε η συνειδητοποίηση των αλλαγών που αυτή επέφερε στην ποιότητα ζωής του ανθρώπου.

Εξπρεσιονισμός : Αναπτύχθηκε το 1900 στη Γερμανία. Ο όρος εξπρεσιονισμός προέρχεται από τον λατινικό όρο “expressio” που σημαίνει “έκφραση”. Σε αντίθεση με τον Ιμπρεσιονισμό , οι εξπρεσιονιστές ζωγράφοι απομακρύνονται από την απεικόνιση της πραγματικότητας και ασχολούνται με την έκφραση της

σκέψης και των συναισθημάτων μέσα από έντονα χρώματα, επιθετικές φόρμες και την παραμόρφωση του ανθρώπινου σώματος και του προσώπου. Κύριοι εκφραστές είναι οι: Kandinsky, Munch, Kirchner και Rouault.

Φωβισμός : Εμφανίστηκε το 1905 στη Γαλλία. Ο όρος Φωβισμός προέρχεται από τη γαλλική λέξη “faune”, που σημαίνει αγρίμι. Αποδόθηκε σε μια ομάδα καλλιτεχνών της εποχής που θεωρήθηκε ότι ζωγράφιζαν με μια αγριότητα. Τα έργα χαρακτηρίζονται από απλότητα στις μορφές και στα έντονα περιγράμματα και χρώματα που απλώνονται πλακάτα, με ελεύθερη πινελιά στον καμβά και έλλειψη προοπτικής. Κύριοι εκφραστές είναι οι: Matisse και Derain .

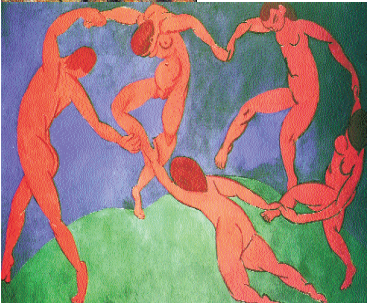
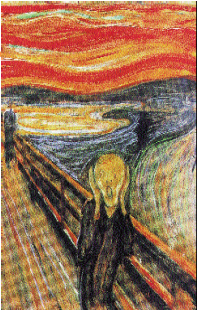
Γαλάζιος Καβαλάρης : Το κίνημα του «Γαλάζιου Καβαλάρη», το πρώτο αφαιρετικό κίνημα, ιδρύθηκε στη Γερμανία το 1911. Ονομάστηκε έτσι λόγω της αγάπης του Καντίνσκι στο γαλάζιο χρώμα και θεματολογικής προτίμησης του Μαρκ στα άλογα. Στόχος του κινήματος αυτού ήταν η απομάκρυνση της τέχνης από κάθε αναπαραστατικό στοιχείο. Κύριοι εκφραστές είναι οι: Kandinsky και Marc.

Κυβισμός: Στο Παρίσι (1906) ο Πικάσο ζωγραφίζει τις «Δεσποινίδες της Αβινιόν», ένα έργο που ανοίγει τον δρόμο για αυτό το νέο κίνημα, όπου οι μορφές παρουσιάζονται από τις πιο χαρακτηριστικές οπτικές τους γωνίες και γίνονται ορατές από πολλές πλευρές συγχρόνως. Κύριοι εκφραστές είναι οι: Braque και Picasso.

Φουτουρισμός : Στην Ιταλία (1908) το νέο αυτό κίνημα που διακήρυξε τη γέννηση μιας τέχνης του μέλλοντος, αποδίδει την κίνηση ως μια ταυτόχρονη συνέχεια στιγμών οι οποίες παρουσιάζονται στις διάφορες φάσεις τους. Αποθεώνονται η μηχανή, η ταχύτητα και τα αντικείμενα δεν υπάρχουν μεμονωμένα, αλλά αλληλοτέμνονται και τέμνουν ταυτόχρονα το χώρο. Κύριοι εκφραστές είναι οι: Carrà και Severini.

Λέξεις και εκφράσεις που αντιστοιχούν σε καθένα από παρακάτω έργα Τέχνης.

Φωβισμός, Εξπρεσιονισμός, Κυβισμός, Πικάσο, Μουνκ, Ματίς, γεωμετρικά σχήματα/στερεά, διαγώνια προοπτική, απλές μορφές, επιδράσεις από αφρικανική τέχνη, faune=αγρίμι, expressio=έκφραση, έντονες κυματοειδείς γραμμές, πλακάτα χρώματα, αιχμηρά σχήματα, οβάλ σχήμα/συμπιεσμένος κύκλος, έντονη ψυχική κατάσταση, αυθαίρετη διάταξη των ανθρώπινων χαρακτηριστικών

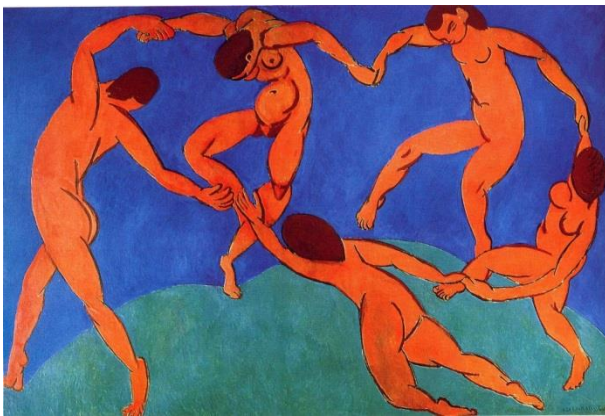

ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΡΓΟΥ : Έντβαρτ Μουνκ, « Η ΚΡΑΥΓΗ »

Ο Μούνκ εκφράζει σε αυτό το έργο την απόγνωση ενός άνδρα που εντείνεται με τη χρήση της διαγώνιας σύνθεσης. Η γέφυρα είναι ένα συχνά επαναλαμβανόμενο μοτίβο του καλλιτέχνη και λέγεται ότι με αυτό συμβολίζει το πέρασμα από την πραγματικότητα προς το άπειρο. Ο πίνακας αυτός θεωρείται πως συμβολίζει το ανθρώπινο είδος κάτω από τη συντριβή του υπαρξιακού τρόμου.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΡΓΟΥ: Ανρί Ματίς, «Ο χορός»

Στο έργο αυτό ο ζωγράφος χρησιμοποιεί ελάχιστα χρώματα και αποδίδει την κίνηση του χορού με ξεκάθαρες γραμμές και εξαιρετική απλότητα. Δίνει στη σύνθεση ένα οβάλ σχήμα, κάνοντας τις φιγούρες να κινούνται δυναμικά αλλά και ήρεμα.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΡΓΟΥ: Πάμπλο Πικάσο, «ΓΚΟΥΕΡΝΙΚΑ»

Σε αυτό το έργο ο Πικάσο προσεγγίζει με δραματικό τρόπο ένα ιστορικό γεγονός και περιγράφει περισσότερο τις συνέπειες μιας επίθεσης. Αποτελεί έργο της κυβιστικής περιόδου του καλλιτέχνη λόγω της σύλληψης της σύνθεσης, έχει ωστόσο έντονα εξπρεσιονιστικά και συμβολικά

στοιχεία, καθώς οι φιγούρες και τα αντικείμενα συμβολίζουν τα βάσανα του λαού της Ισπανίας και εκφράζουν, μαζί με την τεχνική απόδοση, τα συναισθήματα του ζωγράφου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 17

ΟΙ ΔΕΚΑΕΤΙΕΣ 1900-1930/ Β' Μέρος

Η δυναμική διαδοχή των, συνήθως, σύντομων χρονικά καλλιτεχνικών ρευμάτων αποτελεί την ουσία της τέχνης που σήμερα αποκαλείται μοντέρνα και η οποία απέρριπτε την τέχνη των προηγούμενων αιώνων, ακολουθούσε μια πορεία άρνησης της κοινωνικής πραγματικότητας και καλωσόριζε καθετί που παρουσιαζόταν διαφορετικό και προοδευτικό. Τέτοια ρεύματα ήταν:

Το Ντε Στιλ (Ολλανδία, 1917) που πρεσβεύει ότι το έργο τέχνης πρέπει να περιορίζεται σε ορισμένα γεωμετρικά σχήματα και στα βασικά χρώματα. Κύριοι εκφραστές είναι οι: Mondrian και Van Doesburg.

Ο Σουπρεματισμός (Ρωσία, 1913 – 1919), το πρώτο κίνημα καθαρής γεωμετρικής αφαίρεσης, όπου χρησιμοποιούνται βασικές γεωμετρικές φόρμες και σχήματα. Κύριοι εκφραστές είναι οι: Malevich και Ρορονα.

Ο Κονστρουκτιβισμός (Ρωσία, 1917 – 1932) με κύριο αίτημα να φτιάχνουν οι καλλιτέχνες έργα για να καλύπτουν κοινωνικές ανάγκες, που να είναι ωφέλιμα και λειτουργικά. Κύριοι εκφραστές είναι οι: Tatlin και Ρορονα.

Ο Ντανταϊσμός (Ελβετία, 1915) με τον οποίο οι ζωγράφοι διαμαρτύρονται ενάντια στη βαρβαρότητα του πολέμου, ειρωνεύονται την κοινωνική πραγματικότητα και δημιουργούν συνειδητά αντί-τέχνη, εισάγοντας το ά-λογο, την ειρωνεία και τον αυτοματισμό. Επέλεξαν στην τύχη σχήματα, εικόνες και υλικά όπως μαλλί, ξύλο, φωτογραφίες, χαρτί, σκουπίδια, δημιουργώντας εφήμερα έργα που συνδύαζαν τη γλυπτική με τη ζωγραφική. Κύριοι εκφραστές είναι οι: Picabia, Duchamp, Arp και Hausmann.

Η Μεταφυσική Ζωγραφική (Ιταλία, 1911-1920) στην οποία οι καλλιτέχνες, αγγίζοντας κι αυτοί τα σύνορα του ασυνείδητου, ζωγραφίζουν παράδοξες σκηνές και αλλόκοτα τοπία, με ονειρικό και ποιητικό χαρακτήρα. Κύριοι εκφραστές είναι οι: De Chirico και Carrà.

Το Μπαουχάους (Γερμανία, 1919- 1933) που σημαίνει στα γερμανικά “σπίτι του αρχιτέκτονα”. Η σχολή Μπαουχάους επέδρασε καταλυτικά στην εξέλιξη της αρχιτεκτονικής και του βιομηχανικού σχεδιασμού. Το τελικό προϊόν που θα παρήγαγαν οι καλλιτέχνες έπρεπε να είναι άρτιο τεχνικά και αισθητικά.

Χαρακτηριστικά του Μπαουχάους ήταν η απλότητα, με ιδιαίτερη έμφαση στις γεωμετρικές φόρμες και στο χρώμα. Κύριοι εκφραστές είναι οι: Klee, Kandinsky, Feininger, Lloyd Wright, Van Der Rohe και Le Corbusier.

Ο Υπερρεαλισμός ή Σουρεαλισμός (Γαλλία, 1920) όπου οι καλλιτέχνες καταγράφουν τον κόσμο του ονείρου και του ασυνείδητου με μια φωτογραφικά ρεαλιστική ζωγραφική. Πραγματικά και ρεαλιστικά στοιχεία συνυπάρχουν σε συνθέσεις πέρα από τη λογική και τη φαντασία. Κύριοι εκφραστές είναι οι: Dalí, Miró, Oppenheim, Ray και Magritte.

ΕΡΓΑΣΙΑ: Εικονογράφηση Υπερρεαλιστικού ποιήματος του Ανδρέα Εμπειρικού

Είναι τα βλέφαρά μου διάφανες αυλαίες.

Όταν τ' ανοίγω βλέπω μπρος μου ό,τι κι αν τύχει.

Όταν τα κλείνω βλέπω εμπρός μου ό,τι ποθώ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 18

Η ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

στην ΑΜΕΡΙΚΗ και την ΕΥΡΩΠΗ (1940-1960)

Πριν και κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου, η πρωτοπορία της τέχνης μεταναστεύει από την Ευρώπη στην Αμερική. Στο τέλος του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου, με διάχυτο το συναίσθημα της απογοήτευσης και της απελπισίας, απαξιώνονται οι παραδοσιακοί τρόποι έκφρασης και δημιουργείται μια νέα σχέση του καλλιτέχνη με το έργο του και με τα υλικά του. Αναπτύσσεται η Αφηρημένη ζωγραφική, όπου τα έργα δεν προορίζονται για να μεταδώσουν ιδέες ή αξίες και δεν παραπέμπουν σε άλλα περιεχόμενα, αλλά είναι αυτόνομες αισθητικά συνθέσεις.

Η **Αφαίρεση**, όρος που χρησιμοποιήθηκε πρώτη φορά για έργο του Βασίλι Καντίνσκι, χαρακτηρίζεται από τον υποκειμενισμό, την έμφαση στο ένστικτο και στον αυθορμητισμό, την περιφρόνηση των κανόνων και γενικά την υπέρβαση των ορίων ανάμεσα στη σύλληψη και στην εκτέλεση του έργου. Συγκεκριμένα αναφέρουμε τα ακόλουθα ρεύματα:

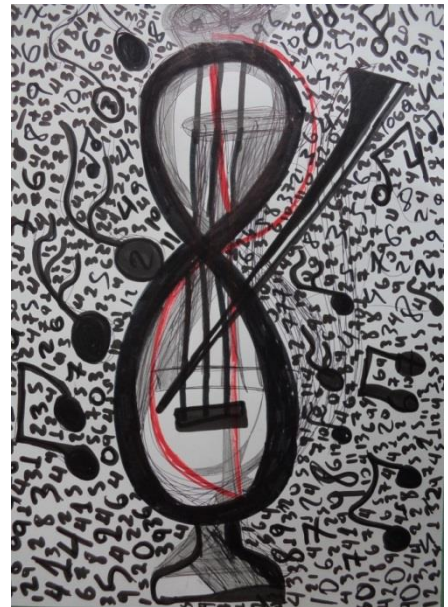
Ο **Αφηρημένος Εξπρεσιονισμός** χαρακτηρίζεται από την απόλυτη ελευθερία τόσο στο χρώμα, όσο στη θεματολογία, στις μορφές και στα σχήματα. Παρουσιάζεται σε δυο μορφές:

α. Τη **Ζωγραφική του Χρωματικού Πεδίου** που δημιουργεί χώρους, από χρώμα και φως, που δονούνται. Από τους κύριους εκφραστές είναι ο Rothko.

β. Τη **Ζωγραφική της Δράσης/Χειρονομιακή Τέχνη/Δυναμική ζωγραφική** (Action Painting) που έδινε έμφαση στην ίδια την πράξη της ζωγραφικής. Κύριοι εκφραστές είναι οι: Pollock και Kline.

Η **Άμορφη Τέχνη** (Art Informel) ή **Τασισμός** (Tachisme), μια τέχνη αφαίρεσης που ονομάστηκε έτσι από τη γαλλική λέξη «tache» που σημαίνει κηλίδα. Κύριοι εκφραστές είναι οι: Sculze και Francis.

Η **Λυρική Αφαίρεση** ή **Ζωγραφική Υλικού** όπου τονίζεται η ύπαρξη του χρώματος ως φυσικής ουσίας. Κύριοι εκφραστές είναι οι: Gorky και Hofmann.

Η **Ακατέργαστη Τέχνη** (Art Brut) όπου η υλικότητα του χρώματος ενισχύεται από υλικά όπως η άμμος και ο πηλός. Κύριοι εκφραστές είναι οι: Burri και Dubuffet.

Αντίθετα υπήρξαν και καλλιτέχνες όπως ο De Kooning και ο Bacon που δεν αποδεχόντουσαν εντελώς τις αρχές της καθαρής και απόλυτης αφαίρεσης και δεν έπαψαν να υποδηλώνουν ανθρώπινες ή άλλες μορφές, εκφράζοντας την βιαιότητα ή την ασχήμια της ζωής.

Στη γλυπτική, η τομή πραγματοποιήθηκε με τη χρήση νέων υλικών όπως το σφυρήλατο μέταλλο ή με την «συναρμογή» διάφορων υλικών. Κύριοι εκφραστές είναι οι: Smith, Brancusi, Hepworth, Moore και Giacometti.

ΕΡΓΑΣΙΑ: Ο ΒΑΣΙΛΙ ΚΑΝΤΙΝΣΚΙ ΚΑΙ Η ΜΟΥΣΙΚΗ

Ο Ρώσος Βασίλι Καντίνσκι, πρωτοπόρος της Αφαίρεσης, εγκατέλειψε την σταδιοδρομία του ως καθηγητής Νομικής στο Πανεπιστήμιο του Μονάχου και σπούδασε ζωγραφική και μουσική.

Η αντίληψη ότι το χρώμα και η μουσική αρμονία συνδέονται υπάρχει σε πολλά έργα του, γιατί συσχέτισε τον χρωματικό τόνο με τη χροιά του ήχου, την απόχρωση με το τονικό ύψος και τη χρωματική καθαρότητα με την ένταση του. Υποστήριξε ότι, όταν έβλεπε ένα χρώμα, άκουγε μουσική. «Το ανοιχτό μπλε, μουσικά αναπαριστάμενο, είναι όμοιο με έναν αυλό, το σκούρο με ένα τσέλο... το γκριζό στερείται ήχου και κίνησης... ενώ το βιολετί είναι στον ήχο παρόμοιο με το κόρνο και τη φλογέρα»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 19

Από το 1960 ως το 1990

Κατά την δεκαετία του 1960, η οποία χαρακτηρίζεται από ένα γενικό κλίμα αμφισβήτησης και αγώνων κατά του κατεστημένου, οι καλλιτέχνες αρνούνται την εμπορευματοποίηση του έργου τέχνης, αμφισβητούν τη μονιμότητά του χρησιμοποιώντας φθαρτά υλικά και προσπαθούν να ταυτίσουν την τέχνη με τη ζωή. Τα κινήματα που αναπτύχθηκαν είναι:

Η **Ποπ Αρτ** (Αγγλία / Η.Π.Α., από το 1950) που γεννήθηκε κυρίως ως αντίδραση στο κίνημα του Αφηρημένου Εξπρεσιονισμού και ανθεί μαζί με την ποπ μουσική. Στα έργα της αναπαριστάνονται με αυθορμητισμό και ανάλαφρη διάθεση τα καταναλωτικά προϊόντα που περιστοιχίζουν τον άνθρωπο, τα δημοφιλή πρόσωπα, τα κόμικς και οι διαφημίσεις. Κύριοι εκφραστές είναι οι: Lichtenstein, Warhol και Hamilton.

Ο **Νεορεαλισμός** (Γαλλία, από το 1950) που «θεωρητικοποιεί» τα αντικείμενα της καταναλωτικής κοινωνίας (αστικός χώρος, προϊόντα τεχνολογίας). Τόσο στη ζωγραφική, όσο και στη γλυπτική, χρησιμοποιούνται έτοιμα υλικά μαζικής παραγωγής και ο καλλιτέχνης έχει τη δύναμη να αναγορεύει σε τέχνη ό,τι εκείνος επιλέγει. Κύριοι εκφραστές είναι οι: Klein και Manzoni.

Το **Συμβάν** (Happening)/ **Φλούξους** (Fluxus) (Η.Π.Α./ Γερμανία, από το 1959) όπου τα όρια ανάμεσα στην τέχνη και τη ζωή καταργούνται: το έργο γίνεται συμβάν μέσα στο οποίο εμπλέκεται ο θεατής και η σχέση του με αυτό γίνεται μια βιωμένη εμπειρία. Κύριοι εκφραστές είναι οι: Karpow, Gilbert και Klein.

Η **Οπ Αρτ** (Optical Art) (από το 1960) που στοχεύει στην πρόκληση του θεατή, μέσω φαινομένων οπτικής απάτης και ψευδαίσθησης της κίνησης, αλλά και στη συνέχεια με την αναπαράσταση της ίδιας της κίνησης από την **Κινητική Τέχνη**, όπου τα έργα κινούνται με τον αέρα, με την απλή κίνηση του χεριού, με ηλεκτρομαγνητική ενέργεια, με το νερό ή το φως. Κύριοι εκφραστές είναι οι: Vasarely, Escher και Calder.

Ο **Μινιμαλισμός** (από το 1960) που έχει ως στόχο να αποκλείσει από την τέχνη την αυτοέκφραση, τον υποκειμενισμό και τον συναισθηματισμό, γι' αυτό αξία έχει η πρόθεση του καλλιτέχνη και όχι το αισθητικό αποτέλεσμα. Καταργούνται εντελώς τα όρια ανάμεσα στη ζωγραφική και τη γλυπτική. Κύριοι εκφραστές είναι οι: Caro, Judd και Calder.

Η **Εννοιακή Τέχνη** (από το 1970) που, με εργαλείο το λόγο, δίνει πρωταρχικό ρόλο στην ιδέα ή την έννοια και συμπεριλαμβάνει ομάδες καλλιτεχνών με διαφορετικά ονόματα και διαφορές μεταξύ τους, όπως Άρτε Πόβερρα, Λαντ Αρτ και άλλες. Κύριοι εκφραστές είναι οι: Kosuth, Christo, Heizer και Beuys.

Ο **Φωτογραφικός Ρεαλισμός** (από το 1970) με τον οποίο μερικοί καλλιτέχνες επιστρέφουν στην αναπαράσταση με ένα ψευδαισθητικό ρεαλισμό που μιμείται τη φωτογραφία, χωρίς τη συναισθηματική συμμετοχή του καλλιτέχνη. Στη γλυπτική χρησιμοποιήθηκαν πολυεστερικές ρητίνες για την απόδοση ανθρώπινων ομοιωμάτων. Κύριοι εκφραστές είναι οι: Close, Chanson και De Andrea.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 20

ΜΕΤΑΜΟΝΤΕΡΝΙΣΜΟΣ

Η ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ 1990: ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ.

ΟΙ ΑΝΑΖΗΤΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ.

Μετά το 1980, εφόσον όλα είχαν γίνει στην τέχνη και όλα είχαν ειπωθεί, οι καλλιτέχνες αναζητούν την επανασύνδεση όλων των προηγούμενων αναζητήσεων με έναν τρόπο που να έχει ένα καινούριο νόημα.

Ο **Μεταμοντερνισμός** δίνει στον καλλιτέχνη την ελευθερία να δανειστεί όσα στοιχεία θέλει από προηγούμενα ρεύματα και να εμπνευστεί από παντού χωρίς το άγχος της καινοτομίας. Η αναπαράσταση, που επιστρέφει με νοσταλγική διάθεση, αγκαλιάζει και άλλες μορφές τέχνης, όπως το γκράφιτι. Σε όλη την Ευρώπη και στην Αμερική εξαπλώνεται το νέο διεθνές ύφος που το διακρίνει ένας πλουραλισμός, συνδέοντας ετερογενείς καλλιτέχνες κάτω από τους ίδιους προβληματισμούς. Κύριοι εκφραστές είναι οι: Baselitz, Schnabel, Haring και Borofski.

Η **Αρχιτεκτονική** εμφανίζει διάφορες τάσεις: Για παράδειγμα, για την αρχιτεκτονική της «Υψηλής Τεχνολογίας», η τεχνολογία είναι ένα μέσο για να επιδειχθούν η πολυπλοκότητα στην άρθρωση επιφανειών και όγκων, ο μεγάλος τονισμός του κατασκευαστικού στοιχείου ή η έκθεση σε κοινή θέα του μηχανολογικού εξοπλισμού. Ενώ για τους “Ορθολογιστές Αρχιτέκτονες”, η Αρχιτεκτονική πρέπει να χαρακτηρίζεται από απλές μορφές, να χρησιμοποιεί τα παραδοσιακά υλικά, ώστε να αναβιώσουν οι αξίες της προβιομηχανικής πόλης και να καταργηθεί το δόγμα “Η μορφή ακολουθεί τη λειτουργία”, που αποτέλεσε τη βάση της Αρχιτεκτονικής των πρώτων δεκαετιών του 20ού αιώνα. Εκφραστές αυτών των τάσεων είναι οι: Stirling, Bofill, Gehry, Rossi και Piano.

Η **Τέχνη του Βίντεο** κάνει την μηχανή λήψης να γίνεται ένα εργαλείο στα χέρια του καλλιτέχνη που προσπαθεί να δημιουργήσει με αυτήν ένα νέο εικαστικό αποτέλεσμα. Δημιουργήθηκε στο πλαίσιο της άρνησης του καλλιτέχνη να δεχτεί το έργο του ως ένα ακόμα προϊόν αγοράς και πώλησης και της τάσης για ενεργοποίηση των διαδικασιών σκέψης του θεατή. Υπάρχουν έργα, όπου ο ίδιος ο θεατής μπορεί να επέμβει και να αλλάξει τις εικόνες, είτε πατώντας ένα διακόπτη, είτε μιλώντας σε ένα μικρόφωνο. Η ακτινοβολία της οθόνης καθοδηγεί την προσοχή του και με γλυπτικά στοιχεία ή με προβολές πάνω σε ολόκληρο τοίχο σκοτεινής αίθουσας βιώνει το χώρο ως πραγματική εμπειρία.

Καθώς η μοντέρνα τεχνολογία έδωσε τη δυνατότητα για μετατροπές και συνδυασμούς εικόνας και ήχου, το αποτέλεσμα έχει μεγαλύτερη ένταση, και ο θεατής περιβάλλεται και από τα δυο αυτά στοιχεία, που προεκτείνονται στον χώρο και στον χρόνο. Κύριοι εκφραστές είναι οι: Paik και Viola.

ΕΡΓΑΣΙΑ: Τα όρια, οι λειτουργίες και οι περιορισμοί της τέχνης

Στην εργασία μας αυτή αναρωτηθήκαμε ποιοι λόγοι μας κάνουν να χαρακτηρίσουμε «έργο τέχνης» μια δημιουργία και ποια χαρακτηριστικά πρέπει αυτή να ενσωματώνει.

Προβληματιστήκαμε από τη θέση του Gombrich πως «στην πραγματικότητα η Τέχνη δεν υπάρχει. Υπάρχουν μόνον οι καλλιτέχνες», από τα λόγια του Πολ Βαλερί που γράφει ότι «δεν υπάρχουν έργα που τελείωσαν πραγματικά, γιατί δεν μπορείς να τελειώσεις ένα έργο τέχνης. Μπορείς απλά να το εγκαταλείψεις» κι από τη ρήση του Πικάσο «Η επιθυμία για καταστροφή είναι επίσης μια δημιουργική επιθυμία».

Μελετώντας το έργο του διάσημου καλλιτέχνη γκράφιτι Banksy το «Κορίτσι με το μπαλόνι» καταγράψαμε τα ακόλουθα:

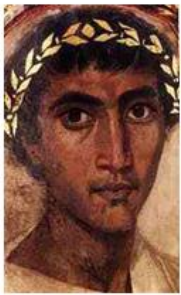
Το έργο αυτό δημιουργήθηκε το 2002 ως στένσιλ σε έναν τοίχο του ανατολικού Λονδίνου. Η τοιχογραφία σύντομα αφαιρέθηκε και πουλήθηκε σε δημοπρασία. Ο Banksy χρησιμοποίησε την εικόνα σε παραλλαγές το 2014 ώστε να τοποθετηθεί υπέρ των προσφύγων από τη Συρία. Το

σχέδιο πουλήθηκε και ξαναπουλήθηκε, έγινε τατουάζ διασήμων, πολλαπλό σύμβολο διαφορετικών αναγνώσεων και αγαπημένο σχέδιο ολόκληρης της Αγγλίας.

Τελικά, πουλήθηκε σε δημοπρασία του Οίκου Sotheby's αντί του ποσού των 1,3 εκατομμύρια ευρώ, αλλά πριν προλάβει να το πάρει στα χέρια του ο αγοραστής, το έργο έγινε κορδέλες, μια που ο Banksy είχε τοποθετήσει έναν καταστροφέα εγγράφων μέσα στην κορνίζα του έργου. Και το έργο του 1,3 εκατομμυρίου αποτελεί παρελθόν.

Η καταστροφή, η σάτιρα και η επιθετική συνομιλία με το παρελθόν της τέχνης δεν είναι κάτι καινούργιο. Υπήρξε βασικός δημιουργικός άξονας του ντανταϊσμού, ένας τρόπος θέασης του παρελθόντος και οικοδόμησης του παρόντος της τέχνης. Από το μουστάκι στη Μόνα Λίζα του έργου L.H.O.O.Q. του Marcel Duchamp μέχρι την κορνίζα του Banksy, το παιχνίδι εισέρχεται στο πεδίο της τέχνης. Ένα εικαστικό συμβάν που έγινε «έργο τέχνης» ώστε ναπωληθεί και τώρα ξαναγίνεται συμβάν.

Βάζουμε τα έργα σε χρονολογική σειρά!

ΠΗΓΕΣ

- Ιστορία της Τέχνης Γ Λυκείου, βιβλία του μαθητή και του καθηγητή, Εκδόσεις ΙΤΥΕ,
- Εικαστικά Β΄ Γυμνασίου, Γ΄ Γυμνασίου, Α΄ Λυκείου, βιβλία του μαθητή, Εκδόσεις ΙΤΥΕ,
- Ιστορία της Τέχνης, Ε.Η. GOMBRICH, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης,
- Το χρονικό της τέχνης, Ε.Η. GOMBRICH, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης,
- Ιστορία της Τέχνης, Η. HONOUR, J. FLEMING, Εκδόσεις ΥΠΟΔΟΜΗ,
- Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΣΚΕΨΗΣ, σειρά διαφανειών της ΕΝΩΣΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ,
- ΕΙΚΑΣΤΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ, ετήσια περιοδική έκδοση της ΕΝΩΣΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ,
- Επίσημες ιστοσελίδες Μουσείων,
- ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ- ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ,
- IN slideshare,
- Τα ρεύματα στη ζωγραφική, ΚΡΥΩΝΑΣ Σ.
- ART HISTORY POWERPOINT SHOWS,
- AFRICA TODAY,
- Nijinsky, Ημερολόγιο, μαρτυρίες, η ζωή κι ο θάνατός του, Καράγιωργα Ο.,
- Η φιλοσοφία του χορού, Valery P., PRINCIPIA,
- ΕφΣυν, 13.10.2018 (<http://www.efsyn.gr/arthro/banksy-i-fthora-os-ergo-tehnis>), Τσαλαπάτης Θ.,
- ΕφΣυν, 6.10.2018 (<http://www.efsyn.gr/arthro/ergo-toy-banksy-aytokatastrafike-eno-poylithike-gia-13-ekat>), Κάτσουρα Α.

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	σελ. 7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΠΑΛΑΙΟΛΙΘΙΚΗ ΚΑΙ ΝΕΟΛΙΘΙΚΗ ΕΠΟΧΗ	σελ. 9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΤΕΧΝΗ ΤΗΣ ΜΕΣΟΠΟΤΑΜΙΑΣ-Η ΤΕΧΝΗ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ	σελ. 9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	σελ. 10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΕΧΝΗ, ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΟΙ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ	σελ. 11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΚΛΑΣΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ	σελ. 12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Η ΡΩΜΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ	σελ. 13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΤΕΧΝΗ	σελ. 14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΤΟ ΜΕΣΑΙΩΝΑ	σελ. 14-15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9: ΟΙ ΕΞΩΕΥΡΩΠΑΪΚΟΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΙ	σελ. 16-17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10: ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ ΚΑΙ ΜΑΝΙΕΡΙΣΜΟΣ.....	σελ.18-21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11: Η ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΜΠΑΡΟΚ / Ο ΕΡΩΤΑΣ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ	σελ.22-25
ΚΕΦΑΛΑΙΑ 12 και 13: ΡΟΜΑΝΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΙΣΜΟΣ	σελ.26-27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14: ΡΕΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΙΜΠΡΕΣΙΟΝΙΣΜΟΣ / Ο ΧΟΡΟΣ	σελ.28-32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15: ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΑΠΟ ΤΟΝ 19 ^ο ΣΤΟΝ 20 ^ο ΑΙΩΝΑ	σελ.33-34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16: ΟΙ ΔΕΚΑΕΤΙΕΣ 1900-1930, Α Μέρος.....	σελ.35-37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 17: ΟΙ ΔΕΚΑΕΤΙΕΣ 1900-1930, Β Μέρος/ Η ΠΟΙΗΣΗ	σελ.38-39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 18: Η ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΤΕΧΝΗ (1940-1960)/ Η ΜΟΥΣΙΚΗ	σελ.40-41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 19: ΑΠΟ ΤΟ 1960 ΩΣ ΤΟ 1990.....	σελ.42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 20: ΜΕΤΑ-ΜΟΝΤΕΡΝΙΣΜΟΣ,Η ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ 1990	σελ.43
ΤΑ ΟΡΙΑ, ΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ.....	σελ.44
ΚΟΥΙΖ.....	σελ.45
Πηγές.....	σελ.46

